

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE IN 3. STEBER
POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA**

Ljubljana, januar 2006

MIRNA POGAČAR

IZJAVA

Študentka Mirna Pogačar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Mitje Čoka in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 17. 01. 2006

Podpis:_____

KAZALO

1. UVOD	1
2. POKOJNINSKI STEBRI	2
2.1. PRVI STEBER	2
2.2. DRUGI STEBER.....	3
2.3. TRETJI STEBER.....	3
3. TRETJI STEBER POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	3
3.1. POMEN 3. STEBRA	4
3.2. DAVČNI VIDIK 3. STEBRA.....	5
3.3. OBLIKE PROSTOVOLJNEGA INDIVIDUALNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	6
3.3.1. Življenjsko zavarovanje.....	6
3.3.1.2. Mešano življenjsko zavarovanje	8
3.3.1.3. Terminsko-rizično življenjsko zavarovanje	8
3.3.2. Naložbeni vzajemni skladi.....	9
3.3.3. Naložbene police	10
3.3.4. Rentno zavarovanje in rentno varčevanje	11
3.3.5. Individualno vlaganje v vrednostne papirje.....	11
3.3.6. Nepremičnine	12
3.4. IZVAJALCI POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ	12
3.4.1. Vzajemni pokojninski sklad	12
3.4.2. Pokojninska družba	13
3.4.3. Zavarovalnica.....	13
3.5. IZVAJALCI V SLOVENIJI	14
3.6. HIPOTETIČNI PRIMER.....	15
3.6.1. Rentno zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.....	16
3.6.2. Naložbena življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.....	17
4. ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE	18
4.1. RAZLOGI ZA SKLENITEV ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA	19
4.2. VRSTE ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA	19
4.2.1. Zavarovanje za primer smrti	20
4.2.2. Zavarovanje za primer doživetja.....	21
4.2.3. Mešano življenjsko zavarovanje.....	21
4.2.4. Rentno življenjsko zavarovanje	21
4.2.5. Naložbeno življenjsko zavarovanje	21
4.3. KLJUČNI DEJAVNIKI ZA SKLENITEV ZAVAROVANJA.....	22
4.4. DAVČNA ZAKONODAJA	23
4.5. SLOVENSKI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ.....	24
4.5.1. Novi produkti življenjskih zavarovanj v Sloveniji	25
4.5.2. Izvajalci v Sloveniji in statistične ugotovitve	26
4.6. HIPOTETIČNI PRIMER.....	29
4.6.1. Življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.	29
4.6.2. Rentno zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.....	30
4.6.3. Naložbena življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.....	30
4.6.4. Druga življenjska zavarovanja Merkur zavarovalnice d.d.	31
4.6.4.1. Rentno zavarovanje M10+/05 zavarovalnice Merkur d.d.....	32

5. SKLEP.....	33
LITERATURA.....	35
VIRI.....	37

1. UVOD

Človek ima kot razumsko bitje zelo razvejan sistem potreb in človekova narava je takšna, da hrepeni po varnosti in varnem okolju, v katerem živi. To željo so si že v zgodnjih dobah znali ustvarjati. Tako so si ustvarjali socialno varnost v plemenih, kasneje v družinah. Z ekonomskim razvojem in individualizacijo človeka so te zveze vedno bolj ohlapne. Razvile pa so se nove rešitve za kritje teh potreb. Državne institucije (vojaška, policija, sodstvo,...) zagotavljajo varnost posamezniku v družbi, medtem ko je na individualni ravni posameznik sam tisti, ki je nosilec vseh aktivnosti za svojo varnost. Sčasoma vsak spozna, da je življenje odgovoren proces. Vsak ima poleg sebe ljudi, ki jim zaupa in jih ima rad. Nihče ne živi sam, v svojem svetu, odgovoren le samemu sebi in nikomur drugemu. Nastalo je zavarovalništvo.

Kako se znajti v masi zavarovalniških ponudb? Stranka oziroma zavarovalec je postavljen pred odločitev. Ta odločitev je najtežja v primerih, ko se posameznik odloča za prostovoljno zavarovanje, ko ga v to ne silijo kakšne norme, temveč je prepuščena svobodni volji. Postavljajo se mu vprašanja, kot npr. katero življenjsko zavarovanje naj sklene, pri kateri zavarovalnici, katero življenjsko zavarovanje je najbolj primerno za njegove dohodke in položaj, ali tovrstni produkt sploh potrebuje in še bi lahko naštevala. Ljudje različnih vrst zavarovanj ne poznajo dovolj dobro. Seveda se prej kot slej večina odloči za eno od mnogih, ampak o njih niso dovolj poučeni. Ugotovila sem, da ljudje še najmanj vedo o življenjskih zavarovanjih in pa o III. stebru pokojninskega zavarovanja, jih zadosti dobro ne ločijo, jih mešajo in jih celo izenačujejo, hkrati pa so lahka tarča agresivnih zavarovalnih zastopnikov, katerih cilj je čim večji promet.

Namen te diplomske naloge je osvetliti svojo obvezo varčevanja do samega sebe, svojo starost in pa bližnje, nujno, naj se to zgodi čim prej in odgovornost širše družbe za razsvetljevanje posameznikov. Moj cilj se je seznaniti z razlikovanjem osebnih varčevanj, njihovim pomenom in razširjenostjo pri nas. Pokazati, da je katerakoli oblika zelo dobrodošla in kmalu tudi zelo potrebna pri vsakem posamezniku. Dejstvo, da posledice ne bodo vidne danes, temveč so odmaknjene v prihodnosti, grozi, da bomo odločitev za reševanje problema odlagali v prihodnost.

Na začetku bom predstavila vse tri pokojninske stebre in jih na kratko razložila. Prvega, ki temelji na dokladnem sistemu in je v Sloveniji v veljavi že dolgo časa, tako da ga ljudje najbolj poznajo. Drugega, to je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki pomeni novost veliki večini ljudem, saj je v Sloveniji v veljavi od začetka pokojninske reforme iz leta 2000. Tretji pokojninski stebel pa tvorijo individualna pokojninska zavarovanja. To obliko zavarovanja je bilo mogoče skleniti že pred reformo, saj gre v bistvu za oblike življenjskih zavarovanj. So brez davčnih olajšav, vanje pa se lahko vključi vsak posameznik na podlagi osebne odločitve, saj za vključitev ni potrebno izpolnjevati nikakršnih dodatnih pogojev.

V tretjem poglavju se bom natančneje osredotočila na tretji pokojninski steber. Razjasnila bom pomen tovrstnega varčevanja in možne oblike, ter oblike, ki so ponujene na slovenskem trgu. S hipotetičnim primerom bom prikazala izračune nekaj možnih polic, ki jih lahko sklenemo pri Merkur zavarovalnici d.d. Primera sta prilagojena vrsti varčevanja, ki jo želim razjasniti.

V četrtem poglavju se bom navezala na življenjsko zavarovanje, ki ga lahko nadaljujem iz individualnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Določila njegov pomen, razvitost na slovenskem trgu. Prikazala bom tudi vse ponudnike v Sloveniji in njihove produkte, ki jih nudijo. Kako se je ta vrsta zavarovanja razvijala sčasoma in dosegla kar lepe statistične številke. Na koncu pa bo sledil tudi hipotetičen izračun na primeru Merkur zavarovalnice d.d.

2. POKOJNINSKI STEBRI

V osnovi je pokojninski sistem sestavljen iz dveh elementov. Na eni strani so prispevki, ki se plačujejo iz osebnega dohodka (plače), na drugi strani pa so prejemki, ki jih posameznik prejema, ko se upokoji. Kombinacije teh dveh osnovnih elementov oblikujejo različne pokojninske sisteme. Posamezni pokojninski sistemi se razlikujejo v načinu, kako prispevki preko nalaganja v sklade uresničijo prihodnje pokojnine, v različnih omejitvah za pridobitev pravic do pokojnine, po obliki financiranja načrtov in njihovih izvajalcih (Banks, Emmerson, 2000, str. 15).

Splošni model sistema pokojninskega zavarovanja sestavljajo trije podsistemi, imenovani tudi stebri. Ti so (Stanovnik, 2004, str. 166-167):

1. javni pokojninski sistem (statutory social security schemes),
2. poklicne pokojninske sheme (occupational schemes),
3. pokojninsko zavarovanje na podlagi individualnega varčevanja za starost (individual schemes).

2.1. PRVI STEBER

Prvi pokojninski steber predstavlja javni pokojninski sistem, ki zagotavlja izplačilo pokojnin iz obveznega zavarovanja. Zavarovancem predstavlja minimalno socialno varnost. Temelji na dokladnem sistemu financiranja, tako imenovanem sistemu Pay-as-you-go (PAYG), po katerem se sredstva za izplačevanje pokojnin zagotavljajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev, delodajalcev in iz državnega proračuna. V okviru medgeneracijske pogodbe tako mlajše generacije zavarovancev plačujejo prispevke s tem namenom, da bodo naslednje generacije prav tako zbirale sredstva za izplačevanje njihovih pokojnin, zato govorimo o medgeneracijski solidarnosti.

2.2. DRUGI STEBER

Pogoj za vključitev v drugi steber je vključenost v prvi steber. Sestavljen je iz obveznih in prostovoljnih kolektivnih ali individualnih dodatnih zavarovanj, za katere so izdelani pokojninski načrti, ki opredeljujejo vsa razmerja med zavarovanci in izvajalci zavarovanj, in v katerega se sredstva vplačujejo pod tako imenovanim davčnim ščitom. Predstavlja ga mehanizem kapitalskih skladov, preko katerih podjetja zavarujejo svoje delavce. V nasprotju s sistemom PAYG se sredstva dolgoročno nalagajo.

Mesečni prispevki se obrestujejo po dogovorjeni obrestni meri ali glede na dobiček, ki ga upravljavalec sklada doseže z naložbami (Bela knjiga, 1997, str. 217).

2.3. TRETJI STEBER

Tretji steber predstavljajo individualna dodatna pokojninska zavarovanja, kjer se posameznik glede na lastno finančno zmožnost in želje odloči za dodatno varčevanje, ki ga ponujajo zavarovalnice, pokojninski kapitalski skladi in druge finančne institucije. Udeležba ni vezana na zaposlitev oziroma opravljanje določene dejavnosti.

Tako je za razliko od prvega in drugega povsem prostovoljen in ga predstavljajo predvsem razne oblike življenjskih zavarovanj, ki jih nudijo tako univerzalne kot specializirane zavarovalnice za življenjska zavarovanja, prav tako pa tudi nekateri investicijski skladi in banke. Posamezniki se glede na različne možnosti in interese še prostovoljno zavarujejo, kar seveda povzroča večje razlike pri blaginji upokojencev (Krajnc Žnidaršič, 2000, str. 37).

V nadaljevanju bom bolj natančno predstavila pokojninsko zavarovanje na podlagi individualnega varčevanja za starost.

3. TRETJI STEBER POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

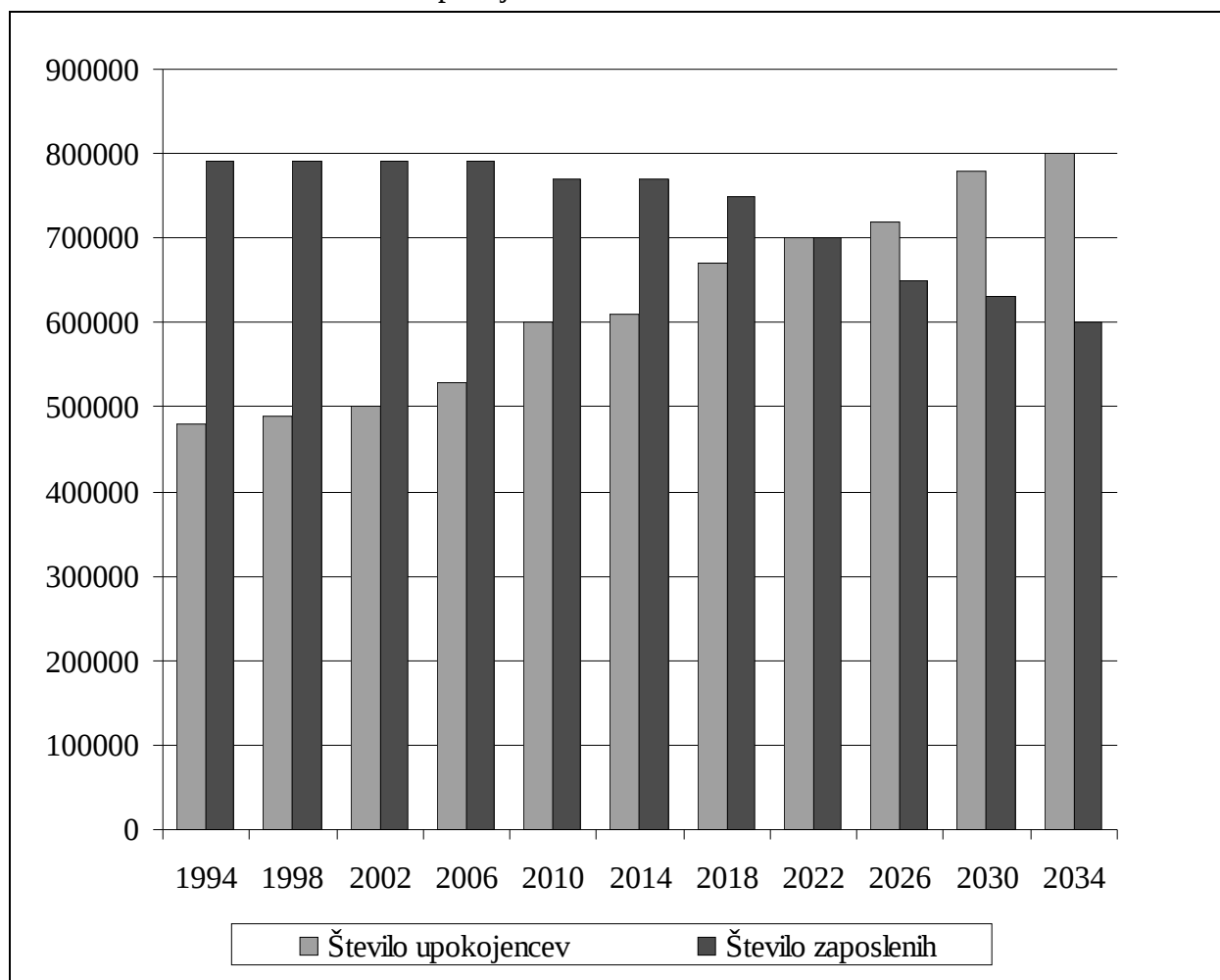
Vloga obveznega zavarovanja v Sloveniji postopoma zgublja na pomenu. V prihodnje naj bi zadostovalo zgolj za preživetje posameznikov. Povečuje pa se vloga drugega in tretjega pokojninskega stebra, ki naj bi omogočila zadovoljiv vir prilivov ob upokojitvi, da bi posameznik lahko ohranil pridobljeni življenjski standard. Skrb države pa je za posameznikovo starostno pokojnino po državah različna. Ponekod je njena vloga zelo prisotna, medtem ko je ponekod skoraj da ni. Z zmanjševanjem vloge obveznega zavarovanja se seveda odgovornost države tudi porazdeli na posameznike, ki bodo morali v večji meri sami poskrbeti za socialno varnost ob upokojitvi. S tem pa se tudi močno zmanjšuje vloga države pri pokojninskem zavarovanju.

3.1. POMEN 3. STEBRA

To tudi pomeni, da bo denarja za državno pokojnino čedalje manj. Povprečna pričakovana življenjska doba pa se podaljšuje. Na podlagi statističnih podatkov je bila leta 1900 povprečna življenjska doba za moške 41 let, za ženske pa 44 let. V letu 2000 je bila povprečna življenjska doba za moške 79, za ženske 83 let. V letu 2030 naj bi bila pričakovana življenjska doba za moške 81, za ženske 86 let. To pomeni, da bodo morale aktivne delovne generacije delati dlje, da lahko na podlagi medgeneracijske solidarnosti preživijo upokojenci. Posledično pa pomeni, da bodo nižje državne pokojnine. Prisoten je tudi učinek staranja prebivalstva, zmanjševanje števila rojstev in slabše zaposlovanje (Ribič, 2005, str.14).

Zato je novi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju povzročil znižanje pokojnin v okviru obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter zaostrene pogoje za upokojitev. Posledično je po zakonu nastal tristebni sistem zagotavljanja prihodkov po upokojitvi.

Slika 1: Število zavarovancev in upokojencev

Vir: www.pokojnina.com, 2005.

Tretji steber predstavlja privatne prihranke posameznika, ki so namenjeni za potrošnjo v njegovi starosti. Teh prihrankov ne smemo enačiti z osebnimi prihranki posameznika, ki so namenjeni varčevanju za finančno varnost v bližnji prihodnosti. Prav tako tretji steber praviloma ne uživa spodbud s strani države z raznimi davčnimi olajšavami, kot je značilno za drugi steber.

Financiranje tretjega stebra temelji na naložbenem sistemu, kar pomeni, da si vsak posameznik sam nalaga sredstva na svoj račun, ta pa se skozi čas kapitalizirajo in ob upokojitvi služijo kot dodatna pokojnina v obliki rent ali pa v enkratnem znesku. Glavni izvajalci prostovoljnega pokojninskega zavarovanja so zavarovalnice in banke, v manjši meri pa tudi vzajemni skladi, ki tudi omogočajo dodatno investiranje oziroma varčevanje za pokojnino.

Osnovni problem posameznika, ki želi na svojo starost prejemati zadovoljivo pokojnino iz osebnih prihrankov, je v tem, da se tega prepozno zave. Takšno varčevanje pa zahteva daljše obdobje. Posameznik mora za zadovoljivo pokojnino vlagati 30 let, če želi dobro pokojnino. To pomeni, da bi moral pri svojih 30 letih začeti razmišljati o tem, vendar pa večina ljudi to prične veliko kasneje. Tako je v kratkem času težko privarčevati zadostno količino denarja brez velike odpovedi sedanji potrošnji (McRae, 1997, str. 93).

3.2. DAVČNI VIDIK 3. STEBRA

Večina evropskih držav zagovarja državne intervencije, saj se s tem spodbuja individualno varčevanje. Z ugodnim davčnim sistemom se posameznike spodbuja k varčevanju za poznejše obdobje. Tako so davčne spodbude zelo pomembne pri spodbujanju privatnega varčevanja, s tem pa se lahko pomembno znižajo nekatere vrste državnih izdatkov. Sistem socialnega varstva zagotavlja posameznikom osnovna življenjska sredstva, večina posameznikov to izkorišča, s tem pa izgubijo motivacijo, da bi sami varčevali. Povečan obseg varčevanja pa ima tudi velik pomen na ravni države, saj se s tem povečuje domače varčevanje, kar ima pozitiven vpliv na gospodarsko rast.

Vidimo, da ima davčna politika precejšen vpliv na vrsto in obseg pokojninskega varčevanja. Pri obdavčevanju pokojninskih prihodkov in izdatkov bi država morala zbirati davke tako, da bi bilo zagotovljeno enako davčno breme pri različnih oblikah obdavčitve, zagotovljena naj bi bila nevtrálnost med sedanjo in bodočo potrošnjo, mednarodna nevtrálnost pri obdavčevanju ter enaka davčna obravnava med anuitetnimi in enkratnimi izplačili.

Pri individualnem prostovoljnem zavarovanju gre za različno donosne dolgoročne naložbe, ki so zaradi svojega dolgoročnega značaja neobdavčene, poleg tega pa donosne. Premije se vplačujejo iz neto plače, pri izplačilu pokojnine pa ni potrebno plačati dohodnine. V primeru dviga sredstev pred potekom treh let, se za ta sredstva plača davek od dobička iz kapitala. Drugače pa se pri 3. pokojninskem stebru plačuje 6,5 – odstotni davek na zavarovalno vsoto, če je zavarovanje krajše kot deset let. Če premijo za zavarovanca plačuje delodajalec, se šteje vplačana premija kot

boniteta za zaposlenega, ne nudi pa mu nikakršne davčne olajšave. Tak bruto znesek je za delodajalca strošek. To pa pomeni, da zavarovancu zvišuje davčno osnovo, od katere mora plačati davek. Zavezanec – delodajalec, lahko za premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja uveljavlja davčno olajšavo za leto, v katerem so bile premije plačane, vendar največ do zneska, ki je enak 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za delojemalca – zavarovanca.

Pri tretjem stebru je mogoče vplačevati neomejen znesek premij, ki pa se lahko plačujejo mesečno, četrtno, polletno, celo letno.

Pri individualnem prostovoljnem pokojninskem zavarovanju po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju lahko premije vplačuje vsak, ne glede na to ali je zaposlen ali upokojenec. Premije se vplačujejo iz neto prejemkov, pri izplačilu pokojnine pa ne bo treba plačati dohodnine.

3.3. OBLIKE PROSTOVOLJNEGA INDIVIDUALNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

V grobem se oblike prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji delijo na:

- življenjsko zavarovanje,
- naložbe v vzajemne sklade,
- naložbene police,
- rentno zavarovanje in rentno varčevanje,
- individualno vlaganje v vrednostne papirje,
- nepremičnine.

3.3.1. Življenjsko zavarovanje

Življenjska zavarovanja postajajo vse bolj zanimiva v Sloveniji predvsem za mlajšo generacijo, tudi kot posledica sprememb na področju pokojninskega in socialnega varstva. V tržnem gospodarstvu si ljudje več ali manj sami privarčujejo denar za starost, prej pa je za socialno varnost skrbela več ali manj izključno država. Tudi v Sloveniji se počasi z reformami pokojninskega in socialnega sistema pomikamo k tej drugi skrajnosti, vendar le-te v skrajni obliki ne bomo v celoti dosegli že zato, ker Slovenija na tem področju stremi k ohranitvi socialne države (Bregar, 2004, str. 10).

Življenjsko zavarovanje v Sloveniji je pogodba, na podlagi katere se zavarovalnica obveže, da bo kot protiobveznost za vplačane premije zavarovancu izplačala določeno vsoto ali rento, v primeru smrti ali ob njegovem doživetju določenega datuma (Berčič, 2002, str. 22).

Življenjsko zavarovanje je oblika prostovoljnih osebnih zavarovanj. Višino vplačane premije in dolžino zavarovalne dobe zavarovanci določijo sami. Zavarovalna doba je razlika med starostjo, pri kateri želimo prejeti zavarovalnino, in starostjo, pri kateri smo se vključili v življenjsko zavarovanje. Zavarovalno leto pa je obdobje od dne, zapisanega na zavarovalni polici kot začetek zavarovanja, do istega dne v naslednjem koledarskem letu. Zavarovalna vsota oziroma zavarovalnina je znesek, od katerega se določi zavarovalna premija in hkrati tudi najvišji možni znesek, ki ga izplača zavarovalnica ob izpolnitvi pogojev, ki so določeni v pogodbi. Bruto zavarovalna premija je sestavljena iz neto (tehnične) premije in iz režijskih stroškov.

Vedno več ljudi se odloča za sklenitev življenjskih zavarovanj, kar pomeni, da je življenjsko zavarovanje poleg zavarovalne funkcije prevzelo tudi vlogo varčevanja za starost. Zato je ena možnih oblik prostovoljnega individualnega pokojninskega zavarovanja tudi življenjsko zavarovanje.

Kot že povedano, je življenjsko zavarovanje del osebnih zavarovanj, ki so namenjena zavarovanju določene osebe pred različnimi možnimi nevarnostmi, ki ji pretijo. Hkrati pa predstavlja tudi določeno dolgoročno obliko varčevanja za starost, ki zagotavlja socialno varnost. Tako lahko posameznik uživa v zadnjem, neaktivnem življenjskem obdobju standard, ki ga je v predhodnem, aktivnem. To zavarovanje prispeva k boljšemu življenju zavarovancev, ki doživijo dogovorjeno zavarovalno dobo, saj predstavlja življenjsko zavarovanje eno od najbolj dovršenih oblik dolgoročnega varčevanja prebivalstva.

Ljudje se odločijo za življenjsko zavarovanje kot za eno izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, z njim pa si zagotovijo boljši standard ob upokojitvi oziroma lažje ohranjajo že ustvarjeni standard. Tako so s plačevanjem premij vsaj prisiljeni k varčevanju.

Lahko pa je zavarovan v primeru smrti, ko se na podlagi tega dogodka povrne vsaj ekonomska oziroma gospodarska škoda. Kajti po smrti se lahko znatno zmanjša prihodek gospodinjstva in so tako ostali člani lahko prikrajšani za šolanje oz. izobraževanje. Primarni namen življenjskega zavarovanja je torej v preprečitvi denarne stiske, ki lahko nastane zaradi smrti zavarovanca oziroma ublažitvi le-te.

Življenjska zavarovanja imajo torej pomembno vlogo v ekonomiji neke države, saj prispevajo k socialni stabilnosti (minimizirajo finančni stres in skrbi), zmanjšujejo breme države pri vzdrževanju upokojencev in v primeru zavarovanceve smrti zagotavljajo bližnjim ekonomsko varnost. Nekatere vrste življenjskih zavarovanj pa zavarovancem omogočajo, da poskrbijo za svojo blaginjo tudi po upokojitvi (Policy Issues in Insurance, 1996, str. 13).

V Sloveniji lahko izbiramo med različnimi oblikami življenjskih zavarovanj, in sicer:

- življenjsko zavarovanje za vse življenje,
- mešano življenjsko zavarovanje (življenjsko zavarovanje za določen čas),
- terminsko-rizično življenjsko zavarovanje (življenjsko zavarovanje za primer smrti).

3.3.1.1. Življenjsko zavarovanje za vse življenje

Tu pride do izplačila zavarovalne vsote ob smrti zavarovanca, ne glede na to, kdaj ta nastopi. S pogodbo vseživljenjskega zavarovanja je lahko zavarovana le ena oseba. Premije se lahko računajo na določeno število let ali pa na celo življenje. Zavarovanje pa se lahko tudi vmes prekine in zavarovanec dobi iz varčevalnega dela povrnjen del že vplačane premije. Pri tem zavarovanju je vključena funkcija hranjenja, saj bo polica vedno izplačana. Police pa ni mogoče prodati v prvih nekaj letih zaradi višjih administrativnih stroškov v začetnem hranilnem obdobju. Kasneje pa se seveda polica lahko proda, ko so premije nižje od zavarovalne vsote. To zavarovanje lahko uvrščamo med prostovoljna pokojninska zavarovanja (v primeru, da zavarovanec proda polico ob odhodu v pokoj), saj vsebuje funkcijo varčevanja.

3.3.1.2. Mešano življenjsko zavarovanje

To je ena izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, saj sta tu združeni funkciji zavarovanja in varčevanja. Zavarovalna vsota in pripisan dobiček se izplačata ob smrti ali pa preživetju oziroma izteku zavarovalne dobe. V primeru doživetja zavarovanec dobi višjo zavarovalno vsoto kot v primeru smrti, saj se premije kapitalizirajo skozi vse zavarovalno obdobje.

Mešano življenjsko zavarovanje lahko razdelimo na dva dela, in sicer na terminsko-rizično življenjsko zavarovanje ter varčevanje. In prav varčevalna komponenta mešanega življenjskega zavarovanja predstavlja prostovoljno obliko pokojninskega zavarovanja, saj se premije na računu skozi leta akumulirajo, zavarovanec pa jih lahko nato ob preteku zavarovalne dobe koristi kot dodatek k osnovni pokojnini iz obveznega zavarovanja. Poleg tega, da zavarovanec v tem primeru dolgoročno varčuje za dodatno pokojnino, pa je povrh vsega v tem obdobju tudi življenjsko zavarovan za primer smrti. Z eno zavarovalno pogodbo sta lahko zavarovani dve osebi.

3.3.1.3. Terminsko-rizično življenjsko zavarovanje

Pri terminskem življenjskem zavarovanju je vključen samo element rizika, ne pa tudi hranjenja. Do izplačila zavarovalne vsote v tem primeru pride le, če zavarovanec v zavarovalnem obdobju umre, na pa tudi, če ga preživi. Zaradi manjše verjetnosti izplačila zavarovalne vsote so pri tem zavarovanju premije nižje kot pri ostalih zavarovanjih. Ta oblika življenjskega zavarovanja torej ne predstavlja najboljše ene izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, saj v njej ni elementa varčevanja. To zavarovanje se ponavadi sklene za obdobje 1, 5, 10 let in s pogodbo je lahko zavarovana samo ena oseba.

3.3.2. Naložbeni vzajemni skladi

Vlaganje v vzajemne sklade je tudi ena izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Posamezniki skozi dolgoletno varčevanje oziroma nalaganje sredstev v vzajemni sklad pridejo do dodatne pokojnine in socialne varnosti v starosti. Vzajemni sklad spada v okvir investicijskih skladov, ki so definirani kot institucije finančnega trga, ki zbirajo denarna sredstva investorjev in tako zbrana denarna sredstva investirajo v različne vrste naložb. Ta sredstva tvorijo portfelj investicijskega sklada, ki ga ponavadi upravlja management v posebni finančni instituciji (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 165).

V Sloveniji kljub relativno majhnemu obsegu prihrankov, ki jih prebivalci hranijo v vzajemnih skladih, obseg varčevanja v tej obliki zadnja leta zelo narašča. Tako je ta oblika plemenitenja premoženja postala zanimiva tudi kot ena izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Bistvo varčevanja v skladih je varčevanje na dolgi rok. Vzajemni skladi namreč ne predstavljajo vira hitrega zaslužka in so prav zaradi tega primerni kot oblika varčevanja za dodatno pokojnino.

Premoženje v skladu se lahko izplača enkratno ali pa v mesečnih obrokih, kar je še posebej primerno za upokojence, da prejemajo izplačila iz sklada enkrat mesečno kot dodatek k pokojnini iz obveznega zavarovanja. Davka od dobička iz kapitala ni potrebno plačati, če je minilo od nakupa do prodaje več kot tri leta. Dobro je, da bodoči upokojenci pričnejo vlagati v vzajemni sklad čim hitreje oziroma, da je doba kapitalizacije sredstev čim daljša, saj to avtomatično pomeni tudi višjo dodatno pokojnino.

Vlaganje v vzajemne sklade prinaša vlagateljem vrsto koristi, kot so na primer (Berčič, 2002, str. 10-11):

- manjše tveganje: sredstva, naložena v vzajemnem skladu, so razpršena v vrednostne papirje mnogih podjetij in tako je tveganje veliko manjše, kot pa če bi imeli sredstva naložena v vrednostne papirje samo enega podjetja (če podjetje propade, propademo tudi mi);
- manjši stroški: sklad, ki ima zbrana velika sredstva, dosega ugodnejše pogoje pri nakupih vrednostnih papirjev, kot bi jih dosegal posameznik s svojimi malimi sredstvi;
- manj časa in skrbi: posamezniku ni treba upravljati časa s spremljanjem gibanja tečajev posameznih delnic na borzi, saj ima sredstva naložena v skladu dovolj razpršena in je s tem zagotovljena zadostna varnost;
- likvidnost: iz sklada je možno kadarkoli izstopiti in zahtevati izplačilo vloženih sredstev;
- izkušenost kadrov: s premoženjem sklada upravlja skupina strokovnjakov;
- preprostost poslovanja: vlagatelju ni treba razmišljati, katere vrednostne papirje naj proda, če potrebuje denar, da bodo njegove naložbe še vedno optimalno razpršene (preprosto namreč proda le določen del točk sklada, naložbe pa ostanejo enako razpršene kot pred prodajo).

Vzajemni skladi so torej še ena od ugodnih oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji. Prinašajo višje donose, kot jih poznamo v bankah ali zavarovalnicah, to pa seveda zaradi višjega tveganja.

Naložbe v vzajemne sklade so dokaj varna in donosna oblika varčevanja za dodatno pokojnino. Če propadejo vsa podjetja, katerih vrednostne papirje ima sklad, bi teoretično lahko propadel tudi sklad. To pa je skoraj nemogoče. Poleg tega pa skladi s svojo raznovrstnostjo omogočajo dovolj širok izbor, tako za tiste, ki radi tvegajo, kot za investitorje, ki se želijo izogniti visoki tveganosti ter nestanovitnosti, kakor tudi za tiste, ki so pripravljeni sprejeti zmerno rizičnost za dosego povprečne rasti kapitala. Temu primerno pa tudi slovenski upravljavci predvidevajo za sklade različno letno donosnost.

Potrebno je bolj podrobno poznati delovanje vzajemnih skladov, saj tečaji skladov tako rastejo, kot tudi padajo, obdobja rasti pa so ponavadi daljša od obdobj padanja, tako da dolgoročno v vseh skladih lahko pričakujemo dobiček.

3.3.3. Naložbene police

Naložbena polica je tudi ena izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja in predstavlja drugo ime za naložbeno življenjsko zavarovanje. Lahko pa tudi rečemo življenjsko zavarovanje vezano na vzajemne sklade. Ta proizvod je torej mešanica med mešanim življenjskim zavarovanjem in naložbami oziroma varčevanjem v vzajemnih skladih.

Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov, je zavarovanje, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje, povezano s spremembo vrednosti investicijskih kuponov oziroma drugih vrednostnih papirjev investicijskih skladov (Zakon o zavarovalništvu, 2000).

Naložbeno življenjsko zavarovanje je namenjeno, kot oblika varčevanja za dodatno pokojnino, predvsem tistim, ki zaslužijo več, nimajo pa časa za individualno vlaganje v vrednostne papirje, poleg tega pa želijo biti tudi življenjsko zavarovani za primer smrti. Premija je razdeljena na riziko in varčevalni del, ki služi za zagotavljanje dodatne pokojnine. Naložbena zavarovanja predstavljajo najbolj donosno možnost zagotavljanja varnosti in varčevanja za dodatno pokojnino hkrati.

Bistvena razlika med mešanim življenjskim zavarovanjem in naložbenim življenjskim zavarovanjem je v stopnji sodelovanja zavarovanca pri naložbeni politiki lastnega zavarovanja. Pri naložbenem življenjskem zavarovanju zavarovanec sam odloča, v kateri sklad bo naložil sredstva ter kako bo razdelil premijo med posamezne sklade. S tem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje nase. Pri mešanem življenjskem zavarovanju zavarovanec na naložbeno

politiko nima nikakršnega vpliva, ne prevzema pa tudi nobenega naložbenega tveganja. Deležen je zjamčene donosnosti, glede na uspešnost naložbene politike zavarovalnice pa tudi letnih pripisov dobička (Berčič, 2002, str. 25).

3.3.4. Rentno zavarovanje in rentno varčevanje

Tudi ta način varčevanja je podoben mešanemu življenjskemu zavarovanju. Je ena izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, ki je za razliko od življenjskega zavarovanja namenjena predvsem tistim, ki menijo, da bodo dolgo živeli. Pri rentnem zavarovanju gre za to, da zavarovanec v zavarovalnem obdobju vplačuje premije, kar predstavlja obliko varčevanja za starost. Ob izteku zavarovalnega obdobja pa prejema mesečne rente do konca življenja. Poleg tega pa je zavarovanec v obdobju plačevanja premij tudi zavarovan za primer smrti z dogovorjeno višino zavarovalne vsote.

Izvajalci rentnega varčevanja in rentnega zavarovanja so ponavadi banke in zavarovalnice, ki na podlagi predhodno vplačanih vplačil, zavarovancem ob odhodu v pokoj izplačujejo mesečno rento do konca življenja. Renta na podlagi tega pridobi obliko dodatne pokojnine. S tem zavarovalnice seveda prevzamejo na svoja pleča določen riziko, saj se obvežejo, da bodo izplačevale rento do smrti, ki pa je zelo nepredvidljiv dogodek. Pri bankah, ki so v glavnem izvajalke rentnega varčevanja, rizična komponenta ne obstaja, saj je pri rentnem varčevanju izplačevanje rente časovno točno določeno (Vešligaj, 2004, str. 35).

Razlika med mešanim življenjskim zavarovanjem in rentnim zavarovanjem je v tem, da v primeru smrti zavarovanca v zavarovalnem obdobju pri mešanem življenjskem zavarovanju upravičenci dobijo izplačano dogovorjeno zavarovalno vsoto z dobički, v primeru rentnega zavarovanja pa samo dogovorjeno zavarovalno vsoto brez pripisanih dobičkov.

3.3.5. Individualno vlaganje v vrednostne papirje

Individualno vlaganje v vrednostne papirje (podjetij, države) je še ena od oblik, ki spadajo v tretji steber pokojninskega sistema. Izvajalci, preko katerih se v glavnem trguje z vrednostnimi papirji, so banke in borznoposredniške hiše. Podobno kot vzajemni skladi se tudi ta oblika varčevanja za dodatno pokojnino ukvarja z naložbami v vrednostne papirje, le da je ta oblika na osebni ravni vsakega vlagatelja. To pomeni, da za spremljanje tečajev delnic na borzi ne skrbijo strokovni kadri kot v primeru vzajemnega sklada, pač pa vsak posameznik sam (Vešligaj, 2004, str. 36).

Pri takem vlaganju je potrebno odpreti svoj račun pri borzno posredniški hiši (v nadaljevanju BPH), preko katerega potem BPH naroča nakup in prodajo vrednostnih papirjev. Posameznik lahko investira v domače ali tuje vrednostne papirje, v delnice ali obveznice. Najbolje je, da za to

skrbi osebni borzni posrednik, ki svetuje glede naložbenih možnosti. Ta možnost varčevanja za pokojnino je najbolj tvegana, zahteva pa veliko znanja in časa za spremljanje podatkov. Tukaj pa ne smemo zanemariti tudi stroškov, ki se pojavljajo pri vsakem nakupu oziroma prodaji posameznega vrednostnega papirja, kar zniža njegovo donosnost. Zato je ta oblika varčevanja bolj primerna za tiste, ki so nagnjeni k tveganju. To pa je tudi edina razlika, ki loči ta način varčevanja od varčevanja v vzajemnih skladih. Slednji imajo manj sredstev za vlaganje in se želijo čim bolj izogniti tveganju.

3.3.6. Nepremičnine

Zadnjo izmed oblik prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, ki ni povsem ustrezna za pokojninsko varčevanje, predstavljajo nepremičnine. Oddajanje le teh v najem posamezniku prinaša denar s pobiranjem najemnine in si s tem priskrbi dodatna denarna sredstva, ki mu služijo kot dodatna pokojnina. Tak način je v Sloveniji zelo pogost. Drugi način pridobivanja denarja s pomočjo nepremičnin se skriva v kupovanju starih nepremičnin in njihovi obnovi ter prodaji po višji ceni, kot je bila cena, po kateri je bila nepremičnina kupljena. Danes v Sloveniji cene nepremičnin, še posebej v večjih mestih, rastejo, zato se takšni podvigi trenutno zelo izplačajo. Vendar v takšnem primeru ne gre za redno varčevanje za pokojnino, ampak zgolj za trenutni želeni zaslužek. Lahko pa se ta zasluženi denar privarčuje za kasnejšo uporabo pri upokojitvi kot dodatna pokojnina.

3.4. IZVAJALCI POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ

- vzajemni pokojninski skladi
- pokojninske družbe
- zavarovalnice

3.4.1. Vzajemni pokojninski sklad

Poznamo odprte in zaprte vzajemne pokojninske sklade. Članstvo v odprtem skladu ni pogojeno z delovnim razmerjem pri določenem delodajalcu, v zaprtem pa so lahko člani le zavarovanci, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki je ustanovitelj sklada. Zaprt vzajemni pokojninski sklad lahko ustanovi eden ali pa več delodajalcev skupaj. Dovoljenje za oblikovanje zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada ima tudi Republika Slovenija (ZPIZ-1, 1999, 309. člen).

Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba, ampak premoženje, ki je financirano s sredstvi, zbranimi z vplačili premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja oziroma ustvarjenimi z upravljanjem s temi sredstvi, namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki so torej lastniki sklada (ZPIZ-1, 1999, 307. člen).

Imeti mora najmanj 1.000 članov, oblikuje in upravlja se izključno v korist zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja (Klemenčič, 2000, str. 30-31).

Vzajemni pokojninski sklad lahko upravljajo zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za upravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po Zakonu o zavarovalništvu. Lahko ga upravljajo tudi banke, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po Zakonu o bančništvu, pokojninske družbe, ustanovljene po ZPIZ-1 in Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

3.4.2. Pokojninska družba

Je pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki ima dovoljenje za opravljanje dejavnosti prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Organizirana je lahko le kot delniška družba in mora imeti najmanj 15.000 zavarovancev, ki jih mora zbrati v enem letu po ustanovitvi. Manjše število zavarovancev tudi ekonomsko ni upravičeno, saj so stroški delovanja in financiranja previsoki. Pokojninska družba lahko upravljanje s premoženjem pokojninske družbe in izplačevanje pokojninske rente opravlja sama ali pa ga prenese na drugo pravno osebo (ZPIZ-1, 1999, 337.-339. člen).

Poslovanja pokojninskih družb je manj pregledno od tistega v vzajemnih skladih, ker se tu dobiček pripisuje in deli letno. Opravljati sme le dejavnost prostovoljnega dodatnega zavarovanja (zbiranje premij in vodenje osebnih računov, upravljanje s premoženjem družbe, izplačevanje pokojninske rente, itd.).

3.4.3. Zavarovalnica

Je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost zavarovanja oseb in premoženja oziroma pozavarovanja kot svojo izključno dejavnost. Pokojninski načrt lahko izvajajo samo zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po zakonu, ki ureja zavarovalništvo. Zavarovalnica zbira prispevke lastnikov zavarovalnih polic v obliki premij in tako pridobljena sredstva naloži v skladu z naložbeno politiko, opredeljeno v okviru svojega pokojninskega načrta. Pri izvajanju prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj ima najpomembnejšo vlogo, saj je edina institucija, ki po ZPIZ-1 lahko upravlja vse posle upravljanja pokojninskih načrtov (Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, 2003).

Vsi izvajalci pokojninskih zavarovanj morajo izpolnjevati z zakonom predpisane pogoje, od zagotovitve minimalnega kapitala (320 milijonov SIT), izdelave pokojninskih načrtov do pridobitve ustreznega soglasja Ministrstva za delo, Agencij za zavarovalništvo ali Agencij za trg vrednostnih papirjev.

3.5. IZVAJALCI V SLOVENIJI

Domače in tuje zavarovalnice, ki so pri nas prisotne že več kot deset let, ponujajo v zadnjih nekaj letih zanimive pokojninske načrte, ki poleg socialne varnosti ponujajo tudi dobiček na privarčevani denar in še vrsto drugih ugodnosti.

Tabela 1: Ponudba individualnih dodatnih pokojninskih zavarovanj v zavarovalnicah

Zavarovalnica	Ponudba
Zavarovalnica Triglav d.d.	• Mešano življenjsko zavarovanje • Rentno zavarovanje (5 različnih vrst) • Naložbeno zavarovanje (2 vrsti) + novost v sodelovanju z Abanko Vipava d.d. • Prostovoljno pokojninsko zavarovanje
Adriatic zavarovalna družba d.d.	• Mešano življenjsko zavarovanje • Življenjsko zavarovanje z naložbenim tveganjem • Pokojninska renta • Renta za določen čas
Merkur zavarovalnica d.d.	• Življenjsko zavarovanje (4 vrste) • Naložbeno ŽZ (Top Garant)
Zavarovalnica Tilia d.d.	• Življenjsko zavarovanje za doživetje • Rentno zavarovanje
Slovenica, zavarovalniška hiša d.d.	• Življenjsko zavarovanje za primer doživetja • Doživljenjska renta • Fondpolica • Fondgarant
Grawe zavarovalnica d.d.	• Grawe apollo • Življenjsko zavarovanje
Generali Zavarovalnica d.d.	• Življenjsko zavarovanje (4 vrste) • Pokojninsko zavarovanje Leon 2 • ŽZ vezano na Investicijske sklade
Zavarovalnica Maribor d.d.	• Zlata naložba • Življenjsko zavarovanje za dve osebi • Življenjsko zavarovanje za določeno dobo z intervalnim izplačilom

Vir: Zavarovalnica Triglav d.d., 2005; Adriatic zavarovalna družba d.d., 2005; Merkur zavarovalnica d.d., 2005; Zavarovalnica Tilia d.d., 2005; Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., 2005; Grawe zavarovalnica d.d., 2005; Generali Zavarovalnica d.d., 2005; Zavarovalnica Maribor d.d., 2005.

V naslednji tabeli je prikazana ponudba oblik individualnega dodatnega pokojninskega zavarovanja drugih finančnih organizacij.

Tabela 2: Ponudba individualnih dodatnih pokojninskih zavarovanj v finančnih organizacijah

Finančna organizacija	Ponudba
NLB d.d.	• NLB naložba Vita plus • NLB varčevanje Vita plus • NLB naložba Vita 1 • NLB naložba Vita 2 • Rentno varčevanje • Naložbe v vrednostne papirje
SKB banka d.d.	• Naložbe v vrednostne papirje • Paket Tris (življenjsko zavarovanje + nezgodno zavarovanje + pokojninski dodatek)
KD Investments d.o.o.	• Vzajemni sklad Rastko • Vzajemni sklad Galileo • Vzajemni sklad KD Bond
Ilirika, borznoposredniška hiša d.d.	• Borzno posredovanje • Upravljanje premoženja
Medvešek Pušnik, borznoposredniška hiša d.d.	• Borzno posredovanje • Upravljanje finančnega premoženja

Vir: NLB d.d., 2005; SKB banka d.d., 2005; KD Investments d.o.o., 2005; Ilirika d.d., 2005; Medvešek Pušnik d.d., 2005.

3.6. HIPOTETIČNI PRIMER

Za spodobno življenje v zadnjem obdobju življenjskega cikla se nekateri odločajo za razne oblike zavarovanj. Zavarujejo se pri nam dostopnih zavarovalnicah. Vsaka od njih posluje drugače, z različnimi pogoji in ponuja različne vrste zavarovanja. Prikazala bom primere nekaterih zavarovanj, ki jih lahko sklenemo pri Merkur zavarovalnici d.d. Rezultati pa bodo posledica izračunov sedanjih pogojev zavarovalnice.

Izbrala si bom izmišljeno osebo, na podlagi katere bom prikazala izračune. Sprva bom predstavila predpostavke in začetni izračun, iz katerih bom izhajala. Moja oseba je stara 25 let. Odločila se je pokojninsko individualno dodatno varčevati 35 let, in sicer do njenega 60. leta. Zavarovanje bo sklenila pri Merkur zavarovalnici d.d. Vsak mesec bo za varčevanje odštela 12.000,00 SIT.

12.000,00 SIT x 12 = 144.000,00 SIT

Od tega zneska zavarovalnica odšteje stroške, ki se odražajo kot obresti na mesečno varčevanje. V tem primeru bo letna premija znašala 135.849,00 SIT.

Tabela 3: Predvideno izplačilo zavarovalnice Merkur d.d.

Zavarovalna vsota	5.390.836,00 SIT
Predviden dobiček	5.606.464,00 SIT
Predvideno skupno izplačilo	10.997.305,00 SIT

Vir: Interni podatki Merkur zavarovalnice d.d., 2005.

Ob poteku zavarovanja oz. doživetju se izplača dogovorjena zavarovalna vsota in pripisan dobiček. Predvideni dobički so pričakovani in ne zjamčeni, zato so vsa skupna predvidena izplačila v enkratnem znesku in v obliki rent zgolj informativne narave.

Iz primera se vidi, da je predviden dobiček več kot enkrat višji od zavarovalne vsote. To se zgodi, ko se oseba zavaruje v dokaj nizki starosti in za večjo zavarovalno dobo. Seveda pa k višjemu dobičku pripomorejo tudi čim višje premije.

3.6.1. Rentno zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.

Po 35 letih varčevanja dobi zavarovanec zavarovalno vsoto in predviden dobiček v enkratnem znesku 10.997.305,00 SIT. Lahko pa bi po izteku le-tega celotni znesek dobival po delih. Zanima me, koliko bo znašala njegova mesečna doživljenjska renta na podlagi teh plačil, kolikšna bo v primeru možnosti dedovanja in pod kakšnimi pogoji.

- Predvideno izplačilo v obliki doživljenjske rente
R0 (brez možnosti dedovanja).....59.568,00 SIT/mesec
- Predvideno izplačilo v obliki časovno omejene rente (dedna)
R10 (izplačilo v času 10 let).....138.938,40 SIT/mesec
R15 (izplačilo v času 15 let).....99.278,40 SIT/mesec
R20 (izplačilo v času 20 let).....79.747,20 SIT/mesec

Iz izračuna vidimo, da so prejemki ob doživetju ugodni. Upravičenec po 35 letih varčevanja prične dobivati 59.568,00 SIT na mesec do svoje smrti. Za zavarovance, ki pričakujejo dosti dolgo življenjsko dobo in verjamejo v njo, je ta način izplačila dober. Lahko pa se odloči tudi za krajšo dobo prejemanja izplačila. V tem primeru so mesečna izplačila višja. Lahko pa varčujemo tudi v enkratnem znesku in v zavarovalnico vplačamo večji znesek, pri upokojitvi pa začnemo dobivati doživljenjsko rento.

3.6.2. Naložbena življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.

Prikazala bom še en primer naložbenega življenjskega zavarovanja zavarovalnice Merkur d.d. Pri Naložbenem Top Garant zavarovanju je vplačan kapital vezan na investicijske sklade. Dejanski rezultati varčevanja so lahko višji ali nižji od navedenih vrednosti. Le-te so odvisne od vrste faktorjev, kot npr. razvoja trgov kapitala, obrestnih mer, stopnje inflacije, razmerja med vrednostjo valut in naložbenih odločitev upravljavcev sklada. Izplačila se lahko razlikujejo od navedenih vrednosti tudi tedaj, ko dejanska donosnost več let v povprečju znaša 6%, 8%, 11%, vendar pa je donosnost za posamezno zavarovalno leto višja ali nižja (nihanja močneje vplivajo, ko se zavarovanje bliža svojemu izteku). Investira se v sklade, ki se ravna po delniških indeksi najpomembnejših svetovnih borz v najbogatejših regijah in njihova najboljša podjetja. Na podlagi dosedanjih donosov se ne more sklepati na prihodnji razvoj vrednosti (Merkur zavarovalnica d.d., 2005).

V mojem primeru je zavarovana oseba stara 25 let in se zavaruje za 30 let. Način plačevanja je mesečen in višina obroka je 12.000,00 SIT.

Zajamčena vsota po 30 letih naj bi bila po izračunih zavarovalnice Merkur 3.515.414,40 SIT. Ob doživetju se jamči minimalno izplačilo - zajamčena vsota v višini seštevka varčevalnih delov premije. Predvidena izplačila ob doživetju:

- 6% : 9.087.088,80 SIT
- 8% : 12.900.621,60 SIT
- 11% : 22.325.280,00 SIT

Naložbeno življenjsko zavarovanje je namenjeno, kot oblika varčevanja za dodatno pokojnino, predvsem tistim, ki zaslužijo več, nimajo pa časa za individualno vlaganje v vrednostne papirje. Z naložbenim življenjskim zavarovanjem posameznik prevzema nase naložbeno tveganje, povezano s spremembo vrednosti premoženja investicijskega sklada. Glavni dejavnik izbire je tako tveganje, ki se izraža v dveh elementih in sicer prvič v naložbenem tveganju in drugič v dostopnosti sredstev, kateremu so podvrženi manj disciplinirani, saj lahko po nekaj letih s sredstvi, brez dodatnih stroškov, prosto razpolagamo. To pomeni, da lahko sredstva, namenjena dodatni pokojnini, napravimo še pred odhodom v pokoj za čisto druge stvari.

V prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju tega prav gotovo ne bi storili, saj vas v primeru predčasnega izplačila, preden izpolnite pogoje za katero od predpisanih oblik pokojnine, obdavčijo.

Iz hipotetičnega primera vidimo, da naložbeno zavarovanje predstavlja bolj donosno možnost zagotavljanja varnosti in varčevanja za dodatno pokojnino tako, da se ta oblika zagotavljanja varnosti zelo izplača.

4. ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE

Vse več se pojavljajo skrbi o negotovi prihodnosti in o nemoči pri prenašanju posledic negotovosti. Zavarovanje zagotavlja nepretrgano verigo posameznih procesov v narodnem gospodarstvu, s tem pa zagotavlja varnost posameznega procesa. Od hitrosti izpolnitve obveznosti zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe ob nastanku škodnega dogodka pa je odvisno, kako hudo je posamezen proces prizadet. Že dolgo pa zavarovanje ne predstavlja samo varnosti, ampak se tudi nagiba k naložbi. Ta način pa moramo nekatere države še osvojiti.

Posamezniki in družine se pri zadovoljevanju ekonomskih potreb zanašajo na svoje prihodke. Te pridobivajo na podlagi dela kot plače ali kot obresti na vložena sredstva. Tako se razvije nek življenjski standard posameznika ali družine. Pojavi pa se lahko tudi nenadna izguba dohodka. To se vidi pri izgubi družinskega člana, ki je v večji meri prispeval k dohodku in višini določenega standarda, kar za družino predstavlja finančno katastrofo. Prav zaradi takšnih vprašanj in negotovosti se je razvil način zavarovanja lastne družine in bližnjih. Za ublažitev posledic takšnih izgub je življenjsko zavarovanje, ki je v veliki večini prava rešitev. S svojimi produkti se življenjsko zavarovanje poskuša prilagoditi potrebam in različnim željam posameznikov. Življenjsko zavarovanje spada med osebna zavarovanja, saj gre za zavarovanje pred nevarnostmi, ki pretijo človeku.

Pri premoženjskih in ostalih zavarovanjih je predmet zavarovanja stvar ali premoženjski interes, pri življenjskih zavarovanjih pa je predmet zavarovanja finančni riziko (izpad dohodka) v primeru smrti osebe, ki je finančno skrbela za preživetje družine (Balkovec, 2000, str. 49).

Življenjsko zavarovanje omogoča posamezniku organiziranje lastne socialne varnosti, ki je prilagojena okoliščinam, kjer živi. Današnja socialna varnost vedno bolj temelji na individualni varnosti, ki si jo mora zagotoviti vsak posameznik sam. Pojavlja se v različnih oblikah, obstaja pa tudi možnost raznih kombinacij, ki zavarovancem omogočajo izbiro uresničevanja potreb in ciljev, ki jim je zavarovanje namenjeno. Ima tudi družbeno - psihološko funkcijo, saj zmanjšuje strah pred dogodki, ki ogrožajo eksistenco posameznika, hkrati pa ta oblika gospodarske dejavnosti ni pomembna samo za posameznika, temveč za gospodarstvo in državo kot celoto.

Od drugih zavarovanj, na primer premoženjskih, se razlikuje po posebnih določilih, ki za druga zavarovanja ne veljajo. Prav tako se zavarovalna pogodba v marsikaterem delu po vsebini bistveno razlikuje od ostalih pogodb (Balkovec, 2002, str. 266-267).

Pri življenjskem zavarovanju se zavarovalnice zavežejo, da bodo kot protiobveznost za vplačane premije zavarovancu izplačale določeno vsoto ali rento v primeru smrti ali ob njegovem doživetju določenega datuma. Zmanjša pa tudi finančno breme države za vzdrževanje upokojencev in tistih, ki so finančno prizadeti zaradi smrti zakonca ali družinskega člana, obenem pa je podpora gospodarskemu razvoju.

4.1. RAZLOGI ZA SKLENITEV ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA

Potreba po življenjskem zavarovanju se v različnih življenjskih obdobjih spreminja. Kot sem že povedala, je bistvo le-tega varovanje naših bližnjih ali potomcev. Tako je na začetku našega življenja, ko smo še samski in nimamo otrok, življenjsko zavarovanje nesmiselno. Potrebno pa postane, ko si ustvarimo družino in je ta odvisna od naših dohodkov. Takrat pa je zaščita potrebna v skrajnih nesrečnih primerih, ko lahko posledice močno trpijo naši družinski člani. V takšnih primerih se lahko družinski proračun drastično zmanjša.

Treba je zagotoviti, da bodo nepreskrbljeni otroci ali ostali družinski člani, ki so odvisni od zavarovančevega dohodka, tudi v primeru njegove smrti še naprej imeli takšen življenjski standard, kot jim ga sedaj omogoča zavarovanec. Drugi pomemben razlog so dolgovi, ki v primeru smrti zavarovanca ne bi bili poplačani: hipoteka, kredit za avto, dolgovi na kreditnih karticah, pogrebni stroški. Z življenjskim zavarovanjem lahko poskrbimo, da družina zavarovanca dolgove poravnava, ne da bi ji bilo zato treba prodati družinsko premoženje (Vake, 2002, str. 66).

Z življenjskim zavarovanjem pa lahko tudi zavarujemo naše delovne sposobnosti oziroma izpad dohodka zaradi zmanjšanja ali oslabitve le-te. To naredimo s sklenitvijo življenjskega zavarovanja. Tako lahko privarčujemo denar, ki ga bomo trošili v primeru oslabiljene delovne sposobnosti. Pri dobičkonosnem poslovanju zavarovalnice so zavarovanci upravičeni tudi do dela tega dobička, ki ga lahko prejmejo v obliki dividend ali povečanja izplačila ob upokojitvi oziroma ob doživetju. Življenjsko zavarovanje je torej način varčevanja, saj prisili zavarovalce, ki drugače ne bi dosledno varčevali, k rednemu plačevanju premij.

Življenjsko zavarovanje je način varčevanja – gre za nekakšno napol obvezno varčevanje, saj večina ljudi, ki sicer ne bi tako dosledno varčevali, redno plačujejo premije (Policy Issues in Insurance, 1996, str. 13).

S polico življenjskega zavarovanja je možno tudi zavarovati posojilo, saj upniku zagotavlja, da bo v primeru zamude ali neplačila dolžnika njegova terjatev poplačana prav iz privarčevane vsote. Zavarovalnice lahko na osnovi življenjskega zavarovanja ponudijo boljše kreditne pogoje, pri čemer se zmanjša tveganje (Policy Issues in Insurance, 1996, str. 13).

4.2. VRSTE ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA

Od vseh zavarovalnih panog je življenjsko zavarovanje po svoji funkciji najbolj raznovrstno in heterogeno. Pojavlja se v različnih oblikah, hkrati pa obstaja možnost različnih kombinacij, ki omogočajo široko izbiro za uresničitev zavarovančevih ciljev in želja. To velja tako za življenje posameznika kot tudi za celotno družbo. Posamezniku in njegovi družini omogoča oblikovanje

lastnega sistema socialne varnosti, ki je prilagojen možnostim in okoliščinam, v katerih živijo (Šmigoc, 2002, str. 6).

Posamezniki se lahko odločajo in izbirajo med različnimi kombinacijami in vrstami življenjskega zavarovanja. Eden od kriterijev, ki deli vrste življenjskih zavarovanj, je način izplačevanja zavarovalnine. Ta se lahko izplača v enkratnem znesku ali pa v mesečnih ali letnih rentah. Prvi se imenuje kapitalsko zavarovanje, drugo pa rentno.

Druga delitev življenjskih zavarovanj je glede na število oseb, ki se zavarujejo. Po tej delitvi poznamo kolektivna in individualna zavarovanja. Kolektivna zavarovanja so tista, pri katerih je z eno polico zavarovano večje število oseb ali skupina oseb. Individualna življenjska zavarovanja pa so tista, s katerimi je z eno polico zavarovana ena oseba.

Če gledamo iz druge perspektive, pa se lahko življenjsko zavarovanje deli tudi glede na cilje, ki jih posameznik želi doseči z zavarovanjem. Tako poznamo klasično življenjsko zavarovanje z varčevalno komponento, kjer zavarovanec preživi določeni datum in se mu naloženi denar privarčuje za kasnejše obdobje. Potem se lahko odločimo za življenjsko zavarovanje z naložbenim tveganjem in terminsko življenjsko zavarovanje brez varčevalne komponente. V Sloveniji se v zadnjih letih beleži hitra rast življenjskega zavarovanja s prevzemom naložbenega tveganja. Uveljavili pa so se tudi različni načini življenjskega zavarovanja, ki so iz tujine k nam prihajali od sredine prejšnjega stoletja. Poleg klasičnih zavarovanj je prisotna še množica zavarovanj, pri katerih zavarovalec ne kupi samo zavarovanja, temveč se mu priključi še del sredstev za naložbe, pri katerih mu zavarovalnica sicer ne jamči donosa, jih pa zato lahko nalaga donosneje. Njegova zavarovalna vsota ni več vnaprej strogo določena kot pri klasičnih zavarovanjih, pač pa je spremenljiva glede na gibanje vrednosti naložb. Lahko nam predstavlja tudi varčevalno komponento v primeru doživetja in nas spodbudi k varčevanju denarja. Iz vseh teh kombinacij življenjskih zavarovanj, načinov, kako se tržijo, in ciljev, ki jih dosegamo s sklenitvijo polic, pa v Sloveniji poznamo kar pestro izbiro.

4.2.1. Zavarovanje za primer smrti

Ta oblika življenjskega zavarovanja se uporablja za zaščito družinskih članov ali drugih bližnjih, ki bi bili v primeru smrti zavarovanca kakorkoli prikrajšani za finančno oskrbo. V primeru smrti zavarovane osebe pred iztekom zavarovalne dobe zavarovalnica upravičencu zavarovalno vsoto izplača. Lahko pa da zavarovanec dogovorjeno zavarovalno dobo preživi, tako zavarovalnica do njega nima nobenih obveznosti.

Ta oblika življenjskega zavarovanja ne vsebuje varčevalne komponente. Zavarovanje za primer smrti v takem primeru omogoča lažje poplačilo kreditov ali nadomesti določen izpad dohodka. Takšna oblika zavarovanja se večkrat pojavlja ob najemu bančnega posojila (Kaj je rizično življenjsko zavarovanje?, 2005).

4.2.2. Zavarovanje za primer doživetja

Za primer doživetja določene starosti se v praksi zavarovanje zelo redko uporablja. Pri tej vrsti zavarovanja se zavarovalnica obveže, da bo zavarovancu po preteku zavarovalne dobe izplačala dogovorjeno vsoto, če bo takrat še vedno živ. V primeru smrti zavarovanca pred potekom zavarovalne dobe vse obveznosti zavarovalnice prenehajo. V takšnem primeru je prisotno tudi varčevanje.

4.2.3. Mešano življenjsko zavarovanje

Z mešanim življenjskim zavarovanjem se zavarujemo za primer smrti in doživetja hkrati. Je hkrati tako zavarovanje in varčevanje. Ob izteku zavarovalne dobe oziroma ob doživetju zavarovalnica izplača pogodbeno zavarovalno vsoto in dobiček, ustvarjen z upravljanjem sredstev. V primeru zavarovančeve smrti pred iztekom zavarovalne dobe zavarovalnica izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto za primer smrti in do takrat ustvarjeni dobiček tisti osebi, ki jo je zavarovanec v svoji polici določil kot upravičenca v primeru njegove smrti. S sklenitvijo zavarovalne police se zavarovanec obveže, da bo v izbranem časovnem obdobju plačeval dogovorjeno zavarovalno premijo. Lahko pa sta pri tem načinu zavarovanja zavarovani dve osebi z isto zavarovalno pogodbo. V primeru smrti ene izmed oseb, ki sta zavarovani, zavarovalnica drugi preživeli osebi izplača v pogodbi določeno zavarovalno vsoto.

4.2.4. Rentno življenjsko zavarovanje

Za tiste, ki se zavarujejo rentno, je značilno, da so običajno bolj zdravi in da živijo dlje časa kot ostali zavarovanci (Rejda, 1986, str. 349).

Takšno doživljenjsko zavarovanje je zavarovanje, pri katerem zavarovanec določeno obdobje plačuje premijo, po preteku tega časa pa mu bo zavarovalnica vsak mesec do njegove smrti izplačevala dogovorjeno pokojninsko rento. Rentno življenjsko zavarovanje je mogoče skleniti tudi z enkratnim vplačilom sredstev.

4.2.5. Naložbeno življenjsko zavarovanje

Življenjska zavarovanja so le nekaj časa del naše varčevalne košarice, bila so celo med prvimi varčevalnimi produkti, takoj za bankami. Zadnji krik mode pa so ravno naložbena življenjska zavarovanja, ki so prevzela primat na trgu.

Naložbeno življenjsko zavarovanje je kombinacija mešanega življenjskega zavarovanja in varčevanja v investicijskih skladih, kjer zavarovanec prevzame nase naložbeno tveganje. To

tveganje je povezano s spremembo vrednosti enote premoženja investicijskega sklada. Premija naložbenega življenjskega zavarovanja je sestavljena iz dveh delov. Zavarovalni del premije je namenjen zavarovanju za primer smrti, varčevalni del pa za kupovanje enot premoženja investicijskih skladov (Naložbeno življenjsko zavarovanje, 2005).

Zavarovalnice zaslužijo več z mešanim življenjskim zavarovanjem kot naložbenim zavarovanjem, zaradi logičnega razloga, ker sredstva namesto zavarovalnice upravlja družba za upravljanje. Tako se vsi ustvarjeni dobički pripišejo zavarovancu. Zato imajo zavarovalnice pri sklenitvi naložbenih polic manj zaslužka.

Donos na sredstva, ki so namenjena varčevanju, je enak tistemu, ki bi ga zaslužili, če bi vlagali neposredno na trg vrednostnih papirjev. Naložbeno življenjsko zavarovanje je lahko s padajočo riziko zavarovalno vsoto. Ta vrsta zavarovanja spada med osnovne oziroma prvotne oblike naložbenega življenjskega zavarovanja. Premija je sestavljena iz naložbenega dela in zavarovalnega dela. Pri tej obliki zavarovanja si zavarovanec na začetku zavarovanja izbere željeno zavarovalno vsoto za primer smrti in doživetja, potem pa zavarovalnica na podlagi zavarovalne vsote, starosti zavarovanca, predvidenega donosa na vložena sredstva in stroške določi zavarovalno premijo. Delitev premije na zavarovalni in naložbeni del ni vnaprej določena, ampak se določa sproti - med trajanjem zavarovanja (Benko, 2003, str. 309-311).

4.3. KLJUČNI DEJAVNIKI ZA SKLENITEV ZAVAROVANJA

Vsaka zavarovalnica ima drugačne pogoje in druge obveznosti, ki jih po zavarovalni pogodbi izpolni. Zelo pomembno je pregledati ponudbo zavarovanj pri več zavarovalnicah in jih med seboj primerjati ter se šele nato odločiti za najugodnejše. Tudi razna življenjska zavarovanja vključujejo različne rizike, zato je pomembno, za katero različico se odločimo. Pred sklenitvijo zavarovanja je potrebno od ponudnikov zavarovanj zahtevati natančno razlago in pojasnila o posamezni vrsti zavarovanja. Kajti vsak ima drugačne potrebe in različna zavarovanja krijejo te potrebe.

Pomembna je socialna varnost zavarovanca, zato vsaka vrsta zavarovanja ni primerna. Pozanimati se je potrebno o pravicah, ki jih imamo ob nastanku zavarovalnega primera in pravicah po izteku zavarovalne dobe. Seveda je treba določiti tudi trajanje zavarovalne dobe. Naslednja nujna stvar je izbira višine zavarovalne vsote, ki jo določa zavarovalnica. Ta se od zavarovalnice do zavarovalnice razlikuje. Dobiček, ki ga obljublja zavarovalnica, pa je tudi zelo pomemben faktor pri odločitvi, ker nam kaže poslovno uspešnost zavarovalnice in je izražen v obliki določene stopnje obresti. Na koncu pa so še kakšne dodatne ugodnosti, ki nam jih mogoče polica zagotavlja.

Preden sklenemo zavarovanje, pa moramo vedeti tudi, ali je izbrani zavarovalni produkt dovolj fleksibilen, da lahko spreminjamo višino želenega kritja in premije glede na naše potrebe in možnosti.

4.4. DAVČNA ZAKONODAJA

V 27. členu Zakona o davku na dodano vrednost 2000 se navaja, da so plačila DDV oproščeni zavarovalni in pozavarovalni posli, vključno s povezanimi storitvami zavarovalnih posrednikov in zastopnikov.

Z uvedbo davka na dodano vrednost je bil leta 1999 sprejet tudi Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov.

Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov (1999) v svojem 8. členu navaja, da se davek ne plačuje od:

1. obveznih pokojninskih in invalidskih zavarovanj ter obveznih zdravstvenih zavarovanj,
2. osebnih (zdravstvenih, nezgodnih in življenjskih) zavarovanj, pri katerih zavarovalno razmerje ni krajše od dobe 10 let,
3. zavarovanj, ki krijejo nevarnosti izven območja Republike Slovenije,
4. pozavarovanj.

Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov (1999) v istem členu še doda, da se med življenjska zavarovanja štejejo tudi zavarovanja, ne glede na to, ali se zavarovalna vsota izplača v enkratnem znesku ali v obliki rente. Če pa je zavarovalna doba v nekem trenutku prekinjena in je krajša od 10 let, mora davčni zavezanec obračunati in plačati davek od zavarovalnih poslov tudi za osebna (zdravstvena, nezgodna in življenjska) zavarovanja.

V 70. členu Zakona o dohodnini 2004 so obresti, obresti od posojil, obresti od dolžniških vrednostnih papirjev, obresti od denarnih depozitov pri bankah in hranilnicah ter drugih podobnih finančnih terjatev do dolžnikov, dohodek iz oddajanja v finančni najem in dohodek iz življenjskega zavarovanja. K temu členu novi zakon doda še 24. člen, kjer se med obresti šteje tudi dohodek, ki ga zavezanec doseže na podlagi delitve prihodkov vzajemnega sklada v obliki obresti.

Kot obresti se po 70. členu zakona obdavčuje vsako nadomestilo, ki ne predstavlja vračila glavnice iz finančno dolžniškega razmerja, vključno z nadomestili za tveganje ali za zmanjšanje vrednosti glavnice iz finančno dolžniškega razmerja zaradi inflacije, če ni s tem zakonom drugače določeno. Kot obresti se obdavčujejo tudi diskonti, bonusi, premije in podobni dohodki iz finančno dolžniškega razmerja ali dogovora, ki se nanaša na finančno dolžniško razmerje.

Za dohodek iz življenjskega zavarovanja iz prvega odstavka 70. člena se šteje tudi dohodek iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, sklenjenega po pokojninskem načrtu, ki ni vpisan v poseben register, in dohodek iz prostovoljnega pokojninskega zavarovanja.

Tako so davčne olajšave na dolgoročna osebna zavarovanja s hranilno vlogo smiselna poteza, s tega vidika pa so tudi pridobitev na zavarovalnem trgu za zavarovance. Gre za spodbudo dolgoročnemu varčevanju in za zagotavljanje socialnega varstva družine zavarovanca. Zato imajo davčne olajšave življenjskih zavarovanj drugačen vpliv kot davčne olajšave drugih storitev, saj življenjski produkti kombinirajo zavarovanje socialne varnosti z varčevanjem.

4.5. SLOVENSKI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ

Slovenski trg življenjskih zavarovanj je pri nas še vedno slabo razvit. Zaseda nekje okoli 25% vseh zavarovanj. To je zato, ker se ljudje ne zavedajo pomena zavarovanja. Možnost življenjskega zavarovanja namreč šele vstopa v zavest potencialnih zavarovancev, razlik v ponudbi različnih ponudnikov pa še ne zaznajo povsem jasno. To pomeni, da je veliko ljudi še brez življenjskega zavarovanja, so se pa že ali pa se bodo kmalu zanj odločili.

Po sprejetju novega zakona leta 1990 so se v Sloveniji pojavili primerki raznih zavarovanj, ko so tuje zavarovalnice na sicer nepravilen način, vendar tržno zelo učinkovito, pričele prodajati tovrstna zavarovanja pri nas. Tako se je pojavilo nezaupanje in negotovost v obstoječe institucije, zavarovanci so raje zaupali svoj denar bolj izkušenim zavarovalnicam in uglednim tujim državam. Po dobrem desetletju so postopoma vse slovenske zavarovalnice začele tržiti življenjsko zavarovanje, vendar pa se zaupanje ljudi v življenjsko zavarovanje in varčevanje s pomočjo le-tega razvija postopno in počasi, predvsem na račun pokojninskih zavarovanj. Premije so rasle tudi počasi, kar ne more biti razlog za povečevanje tržnih deležev posameznih zavarovalnic. Zaupanje še ni doseglo ravni bolj razvitih držav, kjer je urejen in trajen ekonomski sistem. Pa tudi doslednost do vlagateljev in dolgoročni gospodarski in družbeni razvoj nista povsem zagotovljena.

Tudi banke se zanimajo za vstop na zavarovalniške trge in to predvsem zaradi visokih donosov, velike zaupnosti klientov ter svoje razvejane distribucijske mreže. Za izvajanje življenjskih zavarovanj imajo že dovolj potrebnega znanja in izkušenj, saj so nekatere zavarovalne storitve iz te skupine zelo podobne varčevanju. Obenem so z verigami svojih enot blizu in dosegljive, stranke hodijo k njim same, zavarovanje pa lahko ponudijo skupaj z ostalimi finančnimi storitvami. S tem ne bodo le prevzemale deleža zavarovalnic, temveč tudi vplivale na povečanje obsega zbranih premij v absolutnem merilu (Hartman, 1994, str. 124).

4.5.1. Novi produkti življenjskih zavarovanj v Sloveniji

V Sloveniji prevladujejo mešana zavarovanja za eno ali več oseb z udeležbo na dobičku ali ne, z vključenim zavarovanjem za nezgodno smrt ali ne, z zavarovanjem za hujše bolezni ali ne, z večkratnim ali enkratnim vplačilom premij, z enkratnim izplačilom ali z izplačilom rente, zavarovanje za primer smrti, razna rizična zavarovanja za primer smrti ali za določen čas, vseživljenjska zavarovanja, rentna zavarovanja, itd (Zavarovalnica Triglav d.d., 2005).

Obstaja pa še mnogo drugih vrst in produktov na področju klasičnega življenjskega zavarovanja, ki pa jih v Sloveniji ni. To so nekakšni aranžmaji, ki so namenjeni specifičnim populacijam z določenimi ugodnostmi. Osnova teh zavarovanj je mešano življenjsko zavarovanje.

Podobne produkte tržijo tudi nekatere naše zavarovalnice. Predvsem na področju naložbenih življenjskih zavarovanj je bilo v preteklih letih na slovenskem trgu veliko novosti. To zavarovanje, vezano na enoto investicijskih oziroma vzajemnih skladov, je kombinacija klasičnega življenjskega zavarovanja in varčevanja v bolj ali manj tveganih skladih. Premija je razdeljena na rizik in varčevalni del. Zavarovalni del vključuje življenjsko zavarovanje za primer smrti, varčevalni del premije pa se vse do konca zavarovanja plemeniti v enem ali več vzajemnih skladih in ob koncu zavarovalne dobe izplača v višini vrednosti premoženja v skladih.

Zavarovalnica Triglav d.d. je na trg plasirala življenjsko zavarovanje, vezano na investicijske sklade. Gre za nalaganje sredstev v delnice podjetja, ki so kapitalsko močna in za katere je predvidena stabilna rast. Imenuje se življenjsko zavarovanje z naložbami v investicijskem skladu Triglav Steber I. Trenutno pa lahko vežejo naložbo tudi v investicijski sklad Triglav Renta (Zavarovalnica Triglav d.d., 2005).

Spremembo so izvedli tudi v Zavarovalnici Slovenica, kjer so posodobili klasično življenjsko zavarovanje z mešanim zavarovanjem z dvojno zavarovalno vsoto za primer smrti. Za primer smrti je zavarovalna vsota dvakrat večja od zavarovalne vsote v primeru doživetja. To zavarovancu omogoči večjo zaščito. Za tovrstno zavarovanje se odloča vse več zavarovancev. Oblikovali so tudi Fondpolico v združitvi s KD Investments. Ta je vezana na vlaganje v vzajemne sklade Kmečke Družbe d.d. Donosi so odvisni od gibanja tečaja vrednostnih papirjev, ki sestavljajo posamezni vzajemni sklad. Odvisni so tudi od izbire vzajemnega sklada (Galileo, Rastko in KD Bond) in pa od samega deleža, ki se namenji v zavarovalni del oziroma delež namenjen vzajemnemu skladu (Slovenica d.d., 2005).

Slovenica d.d. je tudi prva zavarovalnica v Sloveniji, ki ponuja življenjsko zavarovanje, vezano na vzajemne sklade Kmečke družbe d.d., z garancijo, ki se imenuje Fondgarant. Ta produkt je namenjen zavarovancem, ki zahtevajo varnost (zajamčeni del zavarovanja), želijo pa doseči tudi višji donos (naložbeni del zavarovanja). Fondgarant se od Fondpolice razlikuje po tem, da je zavarovancu lahko po končani dobi izplačana štipendija ali renta in je možno ponovno, bolj

ugodno skleniti dodatno zavarovanje (Slovenica d.d., 2005). Zato se za to obliko zavarovanja odloča malo večje število ljudi.

Tako je v zadnjem četrtletju prvi naložbeni polici predstavila zavarovalnica Slovenica, malo kasneje sta ponudbo tovrstnih polic obogatili zavarovalnica Triglav in Generali, v zadnjih letih pa so naložbene police pričele ponujati še vse ostale zavarovalnice.

Generali Zavarovalnica d.d. pa je prva razvila Eurofond polico in je edina v Sloveniji ponujala življenjsko zavarovanje, vezano na enote tujih investicijskih skladov, pri katerih zavarovalec sam prevzema naložbeno tveganje. Ta oblika je sicer bolj rizična, a za tiste, ki so nagnjeni k tveganju, lahko zelo donosna. Za naložbe je zavarovalnica izbrala štiri od tridesetih tujih investicijskih skladov. Razlikujejo se glede na naložbeno politiko, naložbeno tveganje in višino donosov (Generali Zavarovalnica d.d., 2005).

Tako se je počasi v Sloveniji kar široko razvila ponudba naložbenih zavarovanj vezanih na sklade. Razlikujejo se v sami ponudbi skladov, ki so različni v naložbeni politiki. Najpogostejša pa je oblika investiranja v javne vzajemne sklade, saj se je takšno investiranje v preteklosti v tujini izkazalo kot varna in donosna naložba (Balkovec, 2000, str. 41).

4.5.2. Izvajalci v Sloveniji in statistične ugotovitve

V tabeli 4 so prikazani podatki o številu zavarovancev in polic.

Tabela 4: Statistični podatki o življenjskem zavarovanju iz leta 2004

Zavarovanje	Št. zavarovancev	Št. polic
Zavarovanje za smrt	42.286	16.284
Zavarovanje za doživetje	5.915	4.299
Mešano zavarovanje	643.613	557.578
Rentno zavarovanje	19.762	18.350
Druga življenjska zavarovanja	3.000	3.000
ŽZ, vezano na enote investicijskih skladov	358.991	354.522
Skupaj	1.073.567	954.033

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005.

Tabela 5: Ponudba življenjskega zavarovanja v zavarovalnicah

Zavarovalnica	Ponudba
Zavarovalnica Triglav d.d.	• Življenjsko zavarovanje (mešano, vseživljenjsko, rizično) • Naložbeno ŽZ
Zavarovalnica Tilia d.d.	• ŽZ za primer smrti (3 vrste) • ŽZ za primer doživetja (3 vrste) • Rentno zavarovanje
Adriatic zavarovalniška družba d.d.	• Življenjsko zavarovanje (7 različnih vrst) • Renta za določen čas
Zavarovalnica Maribor d.d.	• ŽZ (Zlati ključ, Zlata naložba, Zlata jesen, Prizma – zavarovanje in naložba)
Slovenica, zavarovalniška hiša d.d.	• Življenjsko zavarovanje • Fondgarant • Fondpolica
Generali Zavarovalnica d.d.	• Življenjsko zavarovanje • ŽZ vezano na investicijske sklade (Eurofond)
Grawe zavarovalnica d.d.	• Življenjsko zavarovanje (8 vrst)
Merkur zavarovalnica d.d.	• Življenjsko zavarovanje (10 vrst) • Naložbeno ŽZ Top Garant

Vir: Zavarovalnica Triglav d.d., 2005; Zavarovalnica Tilia d.d., 2005; Adriatic zavarovalniška družba d.d., 2005; Zavarovalnica Maribor d.d., 2005; Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., 2005; Generali Zavarovalnica d.d., 2005; Grawe zavarovalnica d.d., 2005; Merkur zavarovalnica d.d., 2005.

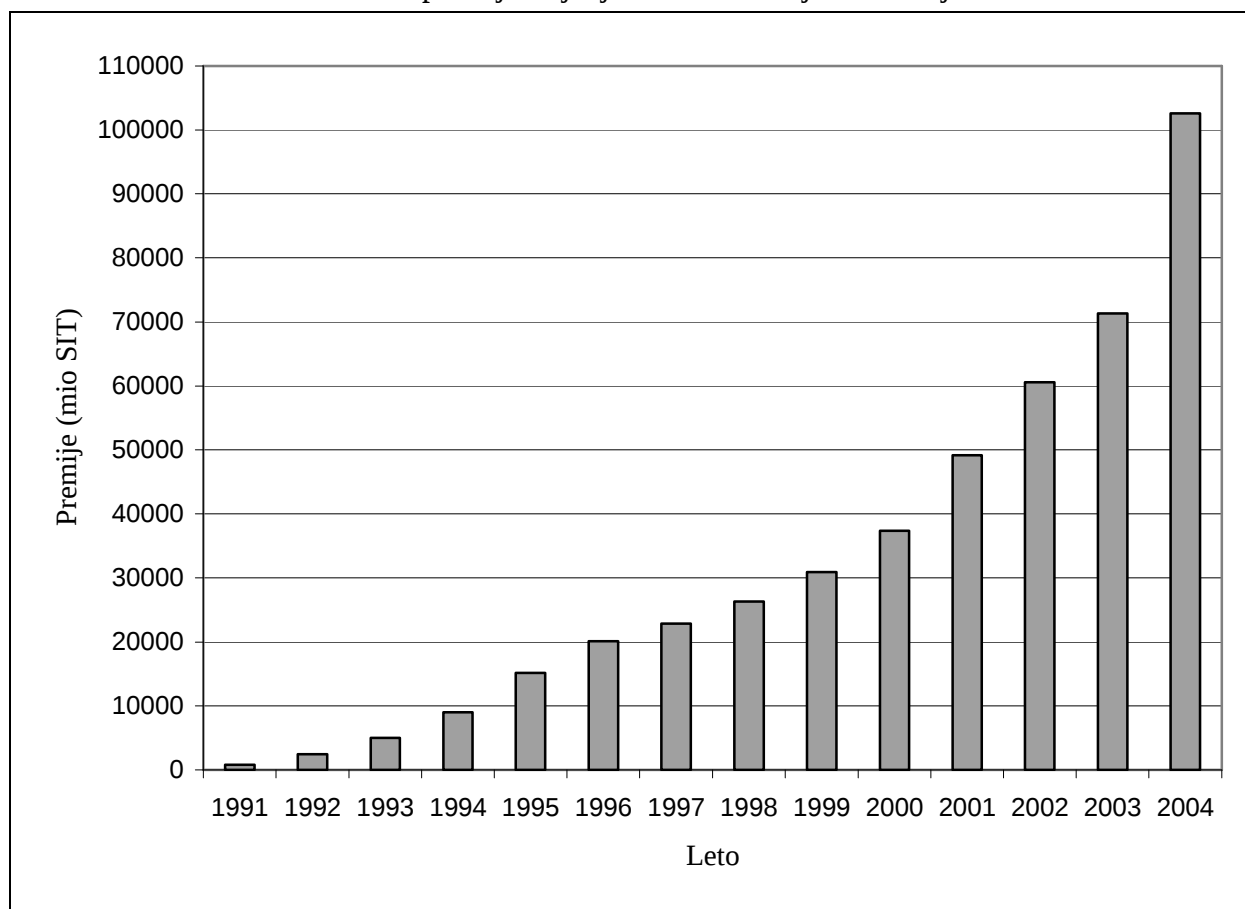
Obračunana bruto premija življenjskih zavarovanj iz leta v leto zelo narašča. Njen znesek za leto 2003, ki je 71 milijard SIT je večji od premije vseh zavarovanj, ki so jo zavarovalnice zbrale pred desetimi leti. Znesek zbrane premije življenjskih zavarovanj se je v enem letu povečal za 17,8 %, kar je sicer najmanj od leta 1999, a skoraj dvakrat več kot pri preostalih zavarovanjih. V BDP predstavlja premija življenjskih zavarovanj 1,26 %, pred desetletjem pa je bilo komaj za pol odstotka tedanjega BDP. Časovna vrsta podatkov kaže, da premija življenjskih zavarovanj ne narašča enakomerno, vendar je praviloma stopnja njene rasti vsako leto višja od stopnje rasti preostalih zavarovanj. Tako se je leta 2003 prvič zgodilo, da je bil znesek premije življenjskih zavarovanj višji od zneska premije zdravstvenih zavarovanj ali katerekoli druge zavarovalne vrste. Prav verjetno je, da bo tako ostalo tudi v prihodnje (Statistični zavarovalniški bilten 2004, str. 43).

Tabela 6: Ponudba življenjskega zavarovanja v finančnih organizacijah

Finančna organizacija	Ponudba
NLB d.d.	• NLB naložba VITA plus • NLB varčevanja VITA plus • NLB naložba VITA 1,2,...,8 • NLB naložba Veliki zmaj • Rentno varčevanje • Naložba v VP
SKB banka d.d.	• Naložba v VP • Paket Tris • Življenjsko zavarovanje • Naložbeno življenjsko zavarovanje Skladba 1
KD Investments d.o.o.	• Vzajemni sklad Rastko • Vzajemni sklad Galileo • Vzajemni sklad KD Bond

Vir: NLB d.d., 2005; SKB banka d.d., 2005; KD Investments d.o.o., 2005.

Slika 2: Rast bruto obračunanih premij življenjskih zavarovanj v Sloveniji

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005.

4.6. HIPOTETIČNI PRIMER

4.6.1. Življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.

Kot že povedano, je življenjsko zavarovanje del osebnih zavarovanj, ki so namenjena zavarovanju določene osebe pred različnimi možnimi nevarnostmi, ki ji pretijo. Hkrati pa predstavlja tudi določeno dolgoročno obliko varčevanja za starost, ki zagotavlja socialno varnost. Slednjo sem prikazala v domnevnem izračunu v prejšnjem poglavju. Sedaj pa bom k staremu izračunu dodala še izračun zneskov v primeru smrti.

Tako kot pri primeru 3. stebra pokojninskega zavarovanja si bom izbrala izmišljeno osebo, na podlagi katere bom prikazala izračun. Predpostavke, iz katerih bom izhajala, so enake kot v prejšnjem poglavju. Moja oseba je stara 25 let. Življenjsko se bo zavarovala za 35 let, in sicer do njenega 60. leta. Zavarovanje bo sklenila pri Merkur zavarovalnici d.d. Vsak mesec bo višina obroka 12 000 SIT.

Tabela 7: Življenjsko zavarovanje (MG/05) zavarovalnice Merkur d.d.

Kategorija	Zavarovanec
Starost zavarovanca	25 let
Zavarovalna doba	35 let
Starost zavarovanca ob doživetju	60 let
Mesečna premija	12.000,00 SIT
Letna premija	135.849,00 SIT
Zavarovalna vsota	5.390.836,00 SIT
Predviden dobiček	5.606.464,00 SIT
Predvideno skupno izplačilo	10.997.305,00 SIT

Vir: Interni podatki Merkur zavarovalnice d.d., 2005.

Letna premija znaša 135.849,00 SIT namesto 144.000,00 SIT zaradi stroškov mesečne premije, ki se odražajo kot obresti na mesečno varčevanje.

- V primeru smrti zavarovanca se upravičencem izplača za:
Naravna smrt.....5.390.834,40 SIT + dobiček
Nezgodna smrt.....10.781.668,80 SIT + dobiček

V primeru naravne smrti ima upravičenec pravico do enkratnega zneska zavarovalne vsote zavarovane osebe. Če pa nastopi nezgodna smrt, je pri tej vrsti življenjskega zavarovanja upravičenec dolžan prejeti dvakratni znesek zavarovalne vsote. Vendar pa pred zavarovanjem mora zavarovanec opraviti zdravniški pregled, v primeru, da slučajno ne boleha za kakšno resno boleznijo.

V prikazanem izračunu so predvideni dobički pričakovani in ne zajamčeni, zato so vsa skupna predvidena izplačila v enkratnem znesku zgolj informativne narave.

4.6.2. Rentno zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.

Tudi v tem primeru se bom navezovala na že dobljene izračune rentnega zavarovanja iz prejšnjega poglavja. Prikazala pa bom, kaj se zgodi v primeru smrti v zavarovalni dobi, ko je prisotna možnost dedovanja. Predpostavke so iste kot pri življenjskem zavarovanju. Zavarovanec ima 25 let. Zavarovalna doba je 35 let.

- Predvideno izplačilo v obliki doživetjske rente
R1 zajamčena doba izplačila za dediče do 7 let:.....58.780,80 SIT/mesec
R2 zajamčena doba izplačila za dediče do 10 let:.....57.876,00 SIT/mesec
R3 zajamčena doba izplačila za dediče do 13 let:.....56.596,80 SIT/mesec

Zavarovanec bi v primeru doživetja do smrti prejemal mesečno rento v višini 59.568,00 SIT. Ta je brez možnosti dedovanja. Če pa se odločimo za možnost dedovanja, pa so upravičenci deležni nižjih mesečnih rent in za krajše obdobje.

- Predvideno izplačilo v obliki časovno omejene rente (dedna)
R10 (izplačilo v času 10 let).....138.938,40 SIT/mesec
R15 (izplačilo v času 15 let).....99.278,40 SIT/mesec
R20 (izplačilo v času 20 let).....79.747,20 SIT/mesec

4.6.3. Naložbena življenjsko zavarovanje Merkur zavarovalnice d.d.

Še enkrat se bom vrnila na primer naložbenega življenjskega zavarovanja zavarovalnice Merkur d.d. Pri Naložbenem Top Garant zavarovanju je vplačan kapital vezan na investicijske sklade. Predpostavke ostajajo iste. Zavarovana oseba je stara 25 let in se zavaruje za 30 let. Način plačevanja je mesečen in višina obroka je 12.000,00 SIT.

Kot smo že ugotovili, je zajamčena vsota po 30 letih 3.515.414,40 SIT. Ob doživetju se jamči minimalno izplačilo - zajamčena vsota v višini seštevka varčevalnih delov premije. V primeru smrti pa je pri tej obliki zavarovanja znesek izplačila znatno nižji. Zavarovalna vsota za primer smrti znaša 10% seštevka vseh predvideno vplačanih premij. Po izračunih zavarovalnice Merkur je izplačana vsota samo 432.000,00 SIT. Ta oblika varčevanja je zelo rizična. Pa ne samo zato, ker ne vemo, kakšna bo vrednost našega vloženega kapitala čez nekaj let, ampak tudi v primeru smrti.

Iz hipotetičnega primera vidimo, da naložbeno zavarovanje v primeru smrti ne prinaša zadostnega izplačila. Boljše in manj tvegano se je zavarovati življenjsko kot pa naložbeno. V primeru smrti nam prinaša boljši rezultat življenjsko zavarovanje in tako bolje zavarujemo bližnje.

4.6.4. Druga življenjska zavarovanja Merkur zavarovalnice d.d.

Na kocu pa še predstavim posebno vrsto življenjskega zavarovanja zavarovalnice Merkur d.d., ki se imenuje življenjsko zavarovanje M10+/05.

Ta vrsta zavarovanja je za razliko od klasične ponudbe življenjskih zavarovanj, dodano tudi zavarovanje za primer hudih bolezni. Število obolelih oseb se vsako leto povečuje, zdravljenje pa je pogosto dolgotrajno in zelo drago. Poleg klasičnega življenjskega zavarovanja (zavarovanje za doživetje in primer smrti), ste pri programu Merkur 10+/05 zavarovani še za primer nastanka naslednjih hudih bolezni:

- srčni infarkt,
- bypass-operacija koronarnih arterij,
- rak,
- možganska kap,
- kronična odpoved ledvic,
- transplantacija organov,
- multipla skleroza,
- paraliza,
- slepota,
- zavarovalno kritje za otroke.

Pred sklenitvijo tega zavarovanja pa je zelo pomemben zdravniški pregled. Zavarovanec ne sme imeti ene od teh bolezni. Zavarovanje se sklene pri osebah, ki niso potenciali za eno od teh diagnoz.

V nadaljevanju bo sledil hipotetičen primer pri tovrstnem zavarovanju. Predpostavke, iz katerih bom izhajala, so enake kot v prejšnjih hipotetičnih primerih. Moja oseba je stara 25 let. Življenjsko se bo zavarovala za 35 let, in sicer do njenega 60. leta. Zavarovanje bo sklenila pri Merkur zavarovalnici d.d. Vsak mesec bo višina obroka 12 000 SIT.

Tabela 8: Življenjsko zavarovanje (M10+/05) zavarovalnice Merkur d.d.

Kategorija	Zavarovanec
Starost zavarovanca	25 let
Zavarovalna doba	35 let
Starost zavarovanca ob doživetju	60 let
Mesečna premija	12.000,00 SIT
Letna premija	135.849,00 SIT
Zavarovalna vsota	5.126.379,00 SIT
Predviden dobiček	3.998.576,00 SIT
Predvideno skupno izplačilo	9.124.956,00 SIT

Vir: Interni podatki Merkur zavarovalnice d.d., 2005.

Kot v primerih do zdaj, letna premija znaša 135.849,00 SIT namesto 144.000,00 SIT zaradi stroškov mesečne premije, ki se odražajo kot obresti na mesečno varčevanje.

Ob izteku zavarovanja se zavarovancu predvidoma izplača 9.124.956,00 SIT. Pri tej vrsti zavarovanja je zavarovalna vsota nekoliko nižja kot pri drugih vrstah življenjskega zavarovanja zaradi rizika navedenih bolezni. Posledično je tudi predvideni dobiček opazno nižji, ker je začetni faktor zavarovanca nižji.

- V primeru smrti zavarovanca se upravičencem izplača za:
Naravna smrt.....5.126.378,40 SIT + dobiček
Nezgodna smrt.....10.252.756,80 SIT + dobiček
Izplačilo v primeru nastanka določene hude bolezni.....5.126.378,40 SIT+ dobiček

V primeru naravne smrti ima upravičenec pravico do enkratnega zneska zavarovalne vsote zavarovane osebe. Tako je tudi v primeru nastanka določene hude bolezni. Zavarovanec prejme ta znesek ne glede na to, v katerem letu od sklenitve zavarovanja je bolezen nastala. Če pa nastopi nezgodna smrt, je tudi pri tej vrsti življenjskega zavarovanja upravičenec dolžan prejeti dvakratni znesek zavarovalne vsote.

V prikazanem izračunu so predvideni dobički pričakovani in ne zajamčeni, zato so vsa skupna predvidena izplačila v enkratnem znesku zgolj informativne narave.

4.6.4.1. Rentno zavarovanje M10+/05 zavarovalnice Merkur d.d.

Po preteku zavarovalne dobe bi zavarovanec pričel prejemati časovno omejene rente. Pri tej obliki je možnost dedovanja.

R10 (izplačilo v času 10 let).....	117.578,40 SIT/mesec
R15 (izplačilo v času 15 let).....	84.146,40 SIT/mesec
R20 (izplačilo v času 20 let).....	67.452,00 SIT/mesec

Zavarovanec bi v primeru doživetja do smrti prejemal mesečno rento v višini 49.425,60 SIT. Ta je brez možnosti dedovanja. Če pa se odločimo za možnost dedovanja, pa so upravičenci deležni nižjih mesečnih rent.

- V obliki doživiljske rente bi bilo predvideno izplačilo:

R1 zjamčena doba izplačila za dediče do 7 let:.....48.772,80 SIT/mesec

R2 zjamčena doba izplačila za dediče do 10 let:.....48.021,60 SIT/mesec

R3 zjamčena doba izplačila za dediče do 13 let:.....46.960,80 SIT/mesec

Ta obliko zavarovanja je zelo dobrodošla pri ljudeh, ki se bojijo za svoje zdravje. Nekatere od teh bolezni niso nujno smrtno, zavarovanje pa vseeno pripomore, če se nekatera od njih pojavi. V tem primeru dobimo izplačano celotno zavarovalno vsoto, bodisi za zdravljenje bodisi za zaščito bližnjih.

5. SKLEP

Ali bi se za stara leta zavarovali ali varčevali, ni več vprašanje. Potrebno bo storiti oboje, ali vsaj eno od obojega. Samo čakati, da bomo na osnovi našega sedanjega dela želi na stara leta sadove v obliki klasične pokojnine, in pričakovati, da bomo s tako pokojnino lahko živeli, je namreč iluzorno. Jasno je torej, da se bo danes treba odreči dela plače, da bomo na stara leta, v primeru, da jih bomo tudi dočakali, zares želi sadove preteklega dela. Potrebno je vedeti vsaj nekaj o samih zavarovanjih, saj so potrebna in koristna.

Tako imenovana "prodaja strahu" je pomembna zadeva, ker nikoli ne moremo vedeti, kaj se nam lahko pripeti. Toliko bolj pomembna so zavarovanja za nižji sloj, ki se čez mesec komaj prebija. Ostaja nam vprašanje, ali varčevati pri banki, skleniti klasično življenjsko zavarovanje ali pa varčevati v obliki individualnega pokojninskega zavarovanja. Ampak, ali bi to storil vsak, saj vemo, da bi tisti, ki imajo že zdaj zelo nizke plače, ta denar porabili za vsakdanjo potrošnjo, medtem ko bi bili v starosti prepuščeni na nemilost državi. Vsekakor bi bila za tako odločitev potrebna samodisciplina pri odpovedi sedanjí potrošnji za večjo socialno varnost v starosti.

Glavni namen zavarovanja je zagotoviti finančno varnost družine ali drugih najbližjih, obenem pa pomeni premišljeno dolgoročno varčevanje oziroma nalaganje za varno prihodnost. Iz hipotetičnih primerov vidimo, da je pri naložbenem zavarovanju za razliko od klasičnega življenjskega zavarovanja, večji problem glede zagotovljenega končnega donosa.

Pri naložbenem življenjskem zavarovanju prevzamemo večje naložbeno tveganje in nimamo zagotovljenega končnega donosa. Je pa lahko znatno višji. Vrednost premoženja ob doživetju je odvisna od donosnosti investicijskih skladov, v katere je naš kapital vložen. Ko se odločamo o naložbenem življenjskem zavarovanju, moramo vedeti, da pretekli donosi niso zagotovilo za prihodnje. Sploh pa, če zavarovane dobe ne doživimo, je v mojem primeru donos samo 10 %

seštevka vseh predvideno vplačanih premij. Z življenjskim varčevanjem pa si za stara leta privarčujemo kar soliden znesek, ki bi ga stežka bili deležni samo z osnovno pokojnino. S tem pa tudi zavarujemo naše bližnje in jim omogočimo boljše življenje brez nas.

Kaj naj torej storimo, ko nas obišče prodajni agent? Seveda lahko sklenemo več kot eno zavarovanje. V razvitem svetu ima vsakdo v povprečju več kot dve sklenjeni polici, ali pa si na že obstoječi polici sčasoma povečuje premijo. Pri nas je ponudba vsak dan večja in kmalu bodo prodajalci tudi naši osebni svetovalci, ki od našega nakupa ne bodo imeli le večje provizije, ampak nam bodo ponujali to, kar zares potrebujemo. Do tedaj pa se odločamo sami in kar se da dobro sledimo zavarovalniškim ponudbam, ki pa so po mojem mnenju premalo propagirane. Če bi bile bolj, bi se ljudje več odločali zanje, ker bi bili zadosti informirani.

Upam, da se bomo svoje odgovornosti čim prej zavedali in bo življenjsko zavarovanje pa tudi njegove oblike individualnega dodatnega pokojninskega čim prej zaživel. Zlasti mlajših večinoma ne zanima, kaj jih čaka v prihodnosti. Zato je treba na tem področju in informiranju mlajše generacije narediti še veliko. Tudi starejši se bojijo vlagati trenutno pridobljeni denar, ker se bojijo za varnost svojih prihodkov. Če se spremembe ne bodo zgodile, bo primeren življenjski standard čez desetletje ali dva resen družinski problem.

LITERATURA

1. Balkovec Janez: Paradigma osebnih zavarovanj. Zbornik 9. dnevi slovenskega zavarovalništva. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 259-270.
2. Balkovec Janez: Skrb za osebno premoženje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 260 str.
3. Banks James, Emmerson Carl: Public and private pension spending: principles, practice and need for reform. London : Institut for Fiscal Studies, 2000, 21. 63 str.
4. Belopavlovič Nataša et al.: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarjem in podzakonskimi akti. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 1306 str.
5. Benko Maja: Razsežnosti naložbenega življenjskega zavarovanja v tujini. Zbornik 10. dnevi slovenskega zavarovalništva. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 305-322.
6. Berčič Bojana: Življenjsko zavarovanje vezano na investicijske sklade. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 64 str.
7. Boehm Lučka: Priročnik o pokojninskem in invalidskem zavarovanju po novem. Ljubljana : Delavska enotnost, 2000. 377 str.
8. Bohinc Andrej: Najboljše življenjsko zavarovanje za vas. Kapital, Ljubljana, 12(2002), 294, str. 56-57.
9. Bregar Jaka: Analiza slovenskega trga življenjskih zavarovanj. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 47 str.
10. Bužan Robi: Obdavčevanje dolgoročnih življenjskih polic. 8. dnevi slovenskega zavarovalništva. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001, str. 35-44.
11. Čok Mitja et al.: Javne finance v Sloveniji. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2005. 87 str., 8. pril.
12. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva (zapiski predavanj). Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 181 str.
13. Gjerkeš Boštjan: Vloga in pomen življenjskega zavarovanja. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 42 str.

14. Hartman Rasto: Dinamični učinki integracije in drugih sprememb v okolju na zavarovalstvo Evropske skupnosti. Doktorska disertacija. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1994. 228 str.
15. Inkret Primož: Poslovanje zavarovalnic v letu 2001. Kapital, Ljubljana, 2000, 9, str. 48- 53.
16. Ivanjko Leo: Kaj moramo vedeti pred sklenitvijo življenjskega zavarovanja?. Kapital, Ljubljana, 8(1998), 190, str. 31-33.
17. Klemenčič Lucijan: Odprti investicijski skladi v svetu in pri nas. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 50 str.
18. Kranjc Žnidaršič Alenka: Kako prevzeti odgovornost za lastno starost: prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 139 str.
19. Mencini Tomaž: Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana, 2004. 71 str.
20. McRae Thomas W.: Managing your own finances. London : International Thomson Business Press, 1997. 404 str.
21. Mrdjen Tom, Šenk Matija: Naložbene police: Ujet v življenjskem zavarovanju. Kapital, Maribor, 2005, 367, str. 41-51.
22. Rejda G. E. : Principles of insurance. London : Scott, Foresman and Company, 1986. 698 str.
23. Ribič Mirjana: Trije stebri podpirajo našo starost. Priloga večera: Premoženje, Maribor, 2005, str. 14.
24. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 285 str.
25. Šmigoc Matjaž: Razvoj svetovnega zavarovalnega trga življenjskih zavarovanj po letu 1990. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 46 str.
26. Vake Danijel: Sklenite pravo življenjsko zavarovanje. Kapital, Ljubljana, 12(2002), 288, str. 66-67.
27. Vešligaj Jaka: Oblike prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 44 str.

VIRI

1. Adriatic zavarovalna družba d.d. [URL: <http://epa.adriatic.si>], 22.08.2005.
2. Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ljubljana : Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 1997, 217 str.
3. Davčne olajšave. [URL: http://www.prva.net/zakaj_pz-razlikestebri.asp], 12.07.2005.
4. Grawe zavarovalnica d.d. [URL: <http://www.grawe.si/zavarovanja>], 22.08.2005.
5. Ilirika d.d. [URL: <http://www.ilirika.si>], 23.08.2005.
6. Individualno vlaganje v vrednostne papirje. [URL: http://www.pokojnina.com/Ponudba/vrste_varcevanj/Individ_vlaganje_VP.htm], 13.07.2005
7. Interni podatki Merkur zavarovalnice d.d., 2005.
8. Kaj je rizično življenjsko zavarovanje?. [URL: <http://www2.zav-triglav.si/stran.asp?id=379>], 14.07.2005.
9. KD investments d.o.o. [URL: <http://www.kd-group.si>], 23.08.2005.
10. Medvešek Pušnik d.d. [URL: <http://www.medvesekpusnik.si/medvesek>], 23.08.2005.
11. Merkur zavarovalnica d.d. [URL: <http://www.merkur-zav.si>], 22.08.2005.
12. Moj denar. [URL: <http://www.mojdenar.com/ZAVAROVALNISTVO/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina3.htm>], 13.07.2005.
13. Naložbeno življenjsko zavarovanje. [URL: <http://www2.zav-triglav.si/stran.asp?id=613#>], 26.7.2004.
14. NLB d.d. [URL: <http://www.nlb.si>], 23.08.2005.
15. Pokojnina.com. [URL: <http://www.pokojnina.com>], 21.07.2005.
16. Policy Issues in Insurance: Investment, Taxation, Insolvency. Centre For Co - Operation With Economies in Transition. Paris : OECD, 1996. 160 str.
17. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. [URL: http://www.adriatic.si/Strani/pokojnine_SLO.html], 10.08.2005.

18. SKB banka d.d. [URL: <http://www.skb.si>], 23.08.2005.
19. Slovenica, zavarovalniška hiša d.d. [URL: <http://www.slovenica.si>], 22.08.2005.
20. Statistični zavarovalniški bilten. [URL: <http://www.zav-zdruzenje.si/docs/bilten2005%203.pdf>], 21.12.2005.
21. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 97/2000).
22. Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 57/99).
23. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/04, 115/05).
24. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ZPIZ-1-UPB1(Uradno prečiščeno besedilo) (Uradni list RS, št. 26/2003).
25. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00, 91/00, 12/01, 21/02).
26. Zavarovalnica Generali d.d. [URL: <http://www.general.si>], 22.08.2005.
27. Zavarovalnica Maribor d.d. [URL: <http://www.zav-mb.si>], 22.08.2005.
28. Zavarovalnica Tilia d.d. [URL: <http://www.zav-tilia.si>], 22.08.2005.
29. Zavarovalnica Triglav d.d. [URL: <http://www2.zav-triglav.si>], 22.08.2005.
30. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. [URL: <http://www.zpiz.si/iso/index.html>], 2.11.2005.